

62568

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ VE SANAT TARİHİ
(KLASİK ARKEOLOJİ) ANABİLİM DALI

ZEUGMA SİĞİLLATALARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

62568

HAZIRLAYAN
IŞIK ADAK

DANIŞMAN
Prof.Dr. CEVDET BAYBURTLUOĞLU

ANKARA - 1997

İÇİNDEKİLER

Sayfa No:

ÖNSÖZ.....	iii
KISALTMALAR	iv
GİRİŞ	1
ZEUGMA TARİHİ	3
DOĞU SİĞİLLATALARI	6
D.S.A.'LAR HAKKINDA GENEL BİLGİ	10
Süslemeler	14
1. Kalıpta Yapılan Süsler.....	14
2. Ruletle Yapılan Süslemeler	15
3. Rozet ve Palmet Süsleri.....	15
4. İsis Sembolü	16
Hamur Özellikleri	17
Astar Özellikleri	17
ZEUGMA SİĞİLLATALARI HAKKINDA GENEL BİLGİ	18
Süsleme.....	20
Hamur Özellikleri	21
Astar Özellikleri	22
KATALOG	24
FORM 1.....	25
FORM 2.....	29
FORM 3.....	32
FORM 4.....	33
FORM 5.....	34
FORM 7.....	35
FORM 10	37
FORM 12	38
FORM 13	40
FORM 14	42
FORM 16	44
FORM 17	46
FORM 20	47
FORM 22	50

FORM 23	51
FORM 24	55
FORM 25-26	58
FÖRM 27	60
DİĞER	61
SONUÇ	63
SUMMARY	64
ÖZET	65
BİBLİYOGRAFYA	66
ÇİZİMLER	75

ÖNSÖZ

Seleukoslar tarafından kurulmuş olan Seleukia ve Apameida'dan oluşan Antik Zeugma kenti o dönemde Akdeniz ile Mezopotamya arasında bulunan Euphrates (Fırat) Nehri üzerindeki en önemli geçiş noktalarından biriydi. Şu an bir kısmı Gaziantep şehri, Nizip ilçesi Belkıs köyü, bir kısmı ise Birecik ilçesi sınırları içinde bulunan ören yeri 2001 yılına kadar kurulmakta olan Birecik Barajının suları altında kalacaktır. Bunun üzerine bu bölgede çalışmalar yoğunlaştırılmış ve kurtarma kazıları yapılmaya başlamıştır. Bu çalışmalar kapsamında Gaziantep Müzesi Müdürlüğü Başkanlığında ve Bilimsel Danışmanlığını Dr. Catherine Abadie-Reynal'ın yaptığı Fransız Arkeoloji Enstitüsüne bağlı bir ekiple ilk defa 1996 yılında kurtarma kazılarına başlanmıştır. Bu kazı sezonunda bulunan Terra Sigillatalar tezimin konusunu oluşturmaktadır.

Teşvik ve tavsiyeleriyle beni yönlendiren danışmanım Prof.Dr. Cevdet Bayburtluoğlu'na şükranlarım sonsuzdur. Ayrıca bilimsel önerileri ve kaynaklara ulaşmam konusunda bana yardımcı olan Prof.Dr. Levent Zoroğlu'na, Prof.Dr. Coşkun Özgünel'e, çizimlerimde yardımcı olan sayın Hüseyin Adıbelli'ye, malzemenin toparlanmasında benden yardımını esirgemeyen kazı ekibine ve isimlerini sayamadığım diğer arkadaşlarıma çok teşekkür ederim.

Bu konuda çalışmama izin veren ve benden yardımlarını esirgemeyen Dr. Catherine Abadie-Reynal'a, Gaziantep Müze Müdür Dr. Rıfat Ergeç'e teşekkürlerimi borç bilirim.

Işık ADAK

KISALTMALAR

A1	: Astar bir
A2	: Astar iki
AP	: Apameia
Benz	: Benzeri
bkn	: Bakınız
Ç	: Çap
D.S.	: Doğu Sigillataları
D.S.A	: Doğu Sigillataları A Grubu
D.S.B	: Doğu Sigillataları B Grubu
D.S.C	: Doğu Sigillataları C Grubu
E.S.	: Eastern Sigillata
Env.	: Envanter
F	: Form
fig	: Figür
G	: Genişlik
Ha	: Hamur a
Hb	: Hamur b
Merk.	: Merkezleri
No	: Numara
pl	: Plan
şek	: Şekil
T.S.	: Terra Sigillata
Y	: Yükseklik
Z	: Zeugma

GİRİŞ

Helenistik ve Roma dönemlerinde yaygın olarak kullanılan parlak kırmı tonlardaki astarlarıyla belirgin, çoğunlukla kalıp tekniğinde yapılan seramik grubuna genel olarak Terra Sigillata denmektedir. Araştırmacılar tarafından Doğu ve Batı sigillataları olmak üzere iki gruba ayrılan bu kaplarla ilgili ilk önemli araştırmacı H. Dragendorf 1895 yılında Avrupa’da bulunan batı sigillatalarını ele alarak bunları teknik ve biçim açısından incelemiş ve kronolojilerini belirlemiştir. İlk araştırmalar Batı sigillataları üzerine olduğu için sigillataların öncülerinin batı kaynaklı olduğu düşünülmüş, fakat Doğuda yapılan kazı ve araştırmalarda çıkan örneklerin yayınlanması sonucu Doğu sigillatalarının batı sigillatalarından önce ortaya çıktığı belirlenmiştir.

Türkiye’de ise Keban bölgesinde yapılan araştırmaların sonuçları yayınlanmaya başlayınca kadar bu kaplar yoğun olarak Batı ve Güneydeki merkezlerden geliyordu ve kapların üretim merkezi olarak buraları gösteriliyordu. Fakat Güney Doğu Anadolu, Suriye ve Filistin civarında yapılan araştırmalar Doğu sigillataları için -özellikle D.S.A.lar- öncü atölyelerin Batı Anadolu merkezleri değil, bu bölgedeki bir veya birkaç merkez olduğunu göstermiştir. (Sigillalar hakkında ayrıntılı bilgi için bkn. Adak 1995, sf.5-17)

Güney Doğu Anadolu’daki önemli geçiş noktalarından birisi olan Zeugma şehriyle ilgili ilk önemli yayın S. Wagner tarafından 1976’da, bu yayında ise şehrin daha çok topoğrafik yapısıyla ve kalıntılarıyla ilgili çalışmalar yapılmış ve Epigrafik deliller üzerinde durulmuştur, ancak şehrin diğer buluntu ve toprak altındaki kalıntılarıyla ilgili bir çalışma yapılmamıştır. 1993-1995 yıllarında çeşitli ekipler tarafından yapılan yoğun çalışmalar ve yüzey araştırmaları sonucu yüzeyden toplanan seramik parçaları arasında çokça terra sigillata örnekleri de bulunmuştur. Şehrin kurulmuş olduğu arazi tepecikler şeklinde ve son derece engebelidir ve bu arazi üzerinde dikili olan Antep fıstığı ağaçları buradaki çalışmaları özellikle 1996 yılında başlayan kazı çalışmalarını güçleştirmektedir. Öncelikle sular altında kalacak

olan kısımlarda yapılan kazılarda her açmaya bir şantiye numarası verilmiştir. Biz kazılardan çıkan eserleri bu şantiye numaralarına ve açma içinde kaldırılan seviyeye verilen numaralara göre envanterledik. Katalogdaki envanter numaraları bu sisteme göre verilmiş, parçalar formlarına ve tiplerine göre numaralandırılıp, metin içinde ve çizimlerde bu numaralarla incelenmiştir. Katologda ve çizimlerde D.S.A'lara ait 106, diğer gruptan ise 8 parça vardır.

ZEUGMA TARİHİ

İlk yerleşimi Bronz devrine kadar inen şehrin etrafında bulunan höyükler (Wagner 1976, sf.282) (Tilmusa, Horum.. vs.) ve yine bu döneme ait necropol buluntuları (Necropol 1997 Mayıs ayında bulunmuştur, henüz konuyla ilgili yayın yoktur) bize bunu kanıtlar.

Daha sonraları M.Ö.300'lerde Büyük İskender'in ardıllarından biri olan Syria Kralı I. Seleukos Nikator burayı kurmuştur. (Wagner 1976, sf.282) Karşılıklı ikiz kentler (Seleukia, Apameia)'den oluşan şehir, Toros dağlarının güneyinde kalan Fırat Nehrinde üzerindeki en önemli geçiş noktalarından birisidir (bkn. p(1). Ancak antik kaynaklara göre şehrin konumu tartışmalıdır; Strabon Seleukia'nın Kommagene krallığına ait olduğunu söylerken (XVI, 213) Plinius (N.H.V 67, 82, 86) ve Ptolemaios (Geogr, 14.10) buna karşılık şehrin Kyrrhestike sınırları içinde olduğunu belirtirler. Helenistik dönemde adı Seleukia olan şehir Kuzey Suriye ve Mezopotamya arasındaki büyük kervan hattının üstünde olması ve uzak doğulu tüccarların da getirdiği; baharat, ipek vb. gibi lüks kullanım malzemelerini Seleukia üzerinden taşıması şehrin kısa sürede büyük gelişme göstermesini sağlamıştır. Bu arada Roma döneminde şehrin adı Zeugma olarak değişmiştir, bu isim değişikliği epigrafik kaynaklardan özellikle sikkelerden rahatça izlenebilmektedir. Yine aynı kaynaklardan isim değişikliğinin devam ettiğini Zeugma isminin geç dönemlerde önce Zeuma'ya daha sonra da Zima'ya çevrildiğini görüyoruz. (Wagner 1976, sf.282)

Şehrin bulunduğu noktanın buraya sağladığı ticari üstünlüklerin yanı sıra stratejik konumu şehri önemli bir askeri üs haline getirmiştir. M.Ö.I.yy. başlarında Büyük Pompeius ve March Anthonius'un seferleri sırasında Euprates Romanın Doğu sınırı haline gelmiş (Kennedy 1997, sf.1-4) ve M.Ö.69'da Kommagene kralı I. Antiokhos'un Partlardan yana olduğu ileri sürülerek bölge bir süre işgal edilmiş, M.Ö.38'lerde Pompeius ve Marc Anthonius tarafından burası yeniden işgal edilir, fakat bu sefer krala gösterdiği dostluktan ötürü eski bir Parth kalesi olarak bilinen Seleukia ve çevresindeki topraklar Samosata'ya bağlanır. (Serdaroğlu 1975, sf.20)

Bölgenin Romayla ilişkileri Augustus döneminde de sürer ve M.S.18'de III. Antiochos'un ölümünden sonra Germanicus'un Roma'nın doğu eyaletlerini yeniden düzenlediği sırada Kommagene Praetor Servaeus'us yönetimindeki Syria Eyaletine katılır. Bu tarihte bölgenin stratejik noktalarına yaklaşık 6-5000 askerden oluşan lejyonlar yerleştirilir, bu yerleşim sırasında Zeugma'ya Legio X Fretensis gelir. (Wagner 1975, sf.76-77) Zeugma'daki bu askeri birlik Fırat kenarında Romalıların oluşturduğu; Samosata ve Dura Europos arasında kurulan ve o yöre halkından toplanan askerle de desteklenen lejyonların oluşturduğu savunma hattının önemli bir birimini oluşturur. (Freeman-Kennedy 1983, sf.96-99)

M.S.66'da patlak veren Yahudi isyanını bastırmak için Doğuda ne kadar birlik varsa onların üzerine göndermek gerektiğinde Legio X Fretensis'de İsrail'e doğru yola çıkmış, (Hammord-Scullard 1970, sf.593) Ancak M.S.63'den beri aralarında barış olmasına rağmen Parthlara güvenmeyen Romalılar burayı boş bırakmayarak Zeugma'ya Legio IV Skytica'yı yerleştirmiştir. Yine bu tarihlerde savunma sistemine ek olarak Zeugma ve diğer geçiş noktalarına Roma gemileri yerleştirmişlerdir. (Freeman-Kennedy 1983, sf.98) ve bu savunma sistemi Mezopotamya'nın M.S.114'de Traianus tarafından Roma İmparatorluğuna dahil edilmesine kadar sürmüştür, bu tarihten sonra Zeugma Fırat'ın kıyısındaki diğer şehirler gibi sınır kenti olma özelliğini kaybetmiş ve yeni eyalete giden imparatorluk ana yolları, burada kesiştiği için dönemini yitirmemiş ve karşılıklı kıyılardan geçişler yoğunluğunu korumuştur. Bu dönemden sonra buradaki sallardan kurulmuş köprünün yerine Romalı mimarlar tarafından sağlam taş bir köprünün inşaa edildiği görüşü yaygındır. (Cummont 1917, sf.125, Wagner 1976, sf.282.) Ancak Fırat kıyısında yapılan araştırmalarda bu döneme ait olabilecek bir köprü izine rastlanamamıştır.

Şehrin gelişimi M.S.II ve III.y.y.'de de tüm hızıyla devam etmiş, buradaki ticari faaliyetler sayesinde gelişen ekonomi şehrin perspektifine de yansımıştır, bu durum kendini mozaik tabanlı villaların ve mezar binalarının çokluğuyla kendini gösterir. Ancak şehir M.S.256'da Pers kralı Şapur I burayı istila edip yağmalanmış ve M.S.270'lerdeki Palmyra egemenliğinden sonra M.S.271'de Aurelianus'un gelişiyiyle tekrar Roma hakimiyetine girmiştir, ancak bu savaşlar kentin kültürel ve

sanatsal hayatına büyük darbeler vurmuştur. Zeugma'yla birlikte aynı kaderi paylaşan Hatra, Dura Europos... vd. gibi şehirlerde de endüstriyel sanatlar canlılığını yitirmeye başlamış ve bir süre sonra mozaik yapımının birden durması şehirde başlayan sanatsal gerilemenin bir göstergesi olmuştur. M.S.IV.yy.'den itibaren ise şehrin daha küçük bir alana sıkıştığı ve akropolis etrafında toplandığı görülür. (Wagner 1976, sf.282-283) M.S.559 ve M.S.583'de şehir hala Syria ve Mezopotamia arasında geçiş noktası ve askeri karakol olma özelliğini korumuştur. Bizans döneminde şehir Suriyeli Mihail'in metinlerine göre bir Piskoposluk merkezidir. XI. y.y.'ye kadar önemini korumuştur. (cilt III, sf.504) Günümüzdeki yerleşim birimi olan Belkıs köyü civarındaki bu döneme ait kalıntılar ve evlerde kullanılan devşirme malzeme de buna işaret eder şekildedir. Daha sonra giderek önemini yitiren şehir haçlı savaşları sırasında iyice zayıflamıştır, günümüzde ise sadece küçük bir köy olarak korunmuştur.

DOĞU SİGİLLATALARI

Doğu Sigillatalarının öncüleri M.Ö.II.y.y. ortalarında öncelikle Ege Denizi civarında görülmeye başlamıştır. (Il'ıffe 1936, sf.6) Daha sonra araştırma ve kazıların yoğunlaşması ile Güney ve Güney Doğudaki merkezlerden de bu kronolojiyi destekleyen malzeme çıkmaya başlamıştır. Samaria, Labraunda ve Hama'da krem-beyaz renklerle süslenmiş sigillataların bulunması bize bunları, artık yok olmaya başlamış, Helenistik dönemin boyalı seramik geleneğinin bir uzantısı olarak yorumlamayı mümkün kılmıştır. (Zoroğlu 1986, sf.68) Hellenistik dönemin siyah astarlı kaplarına ait bazı fomlarının sigillatalarda devam ettiği, böylece bu dönemin içe dönük kenarlı tabakları, yarım küre gövdeli, halka kaideli kaseleri veya yine yarım küre formulu kabartma süslü -Megara tipi- kaseleri gibi formlarının ve rozet, palmet, rulet... vb. gibi süslemelerinin Doğu Sigillatalarında da uygulandığını gösterir. (Zoroğlu 1986, sf.64)

Anadolu'da Sigillatalarla ilgili çalışmalar öncelikle Güney ve Batıdaki merkezlerde yapılmış, daha sonra Güneydoğu malzemesi de değerlendirilmeye başlanmış ayrıca bunlar hakkında; Hama, Samaria, Dura Europos, Korinth, Athina Agorası, Alexandria, Olbia... vb. gibi Anadolu dışındaki bazı merkezlerinden gelen malzemelerin yayınlarıyla karşılaştırmalar yapılmıştır.

Sigillatalar hakkında Anadolu'daki önemli buluntu merkezlerinden Bergama'da; hem Asklepiaion hem de Akropol'den gelen malzeme S. Schafer (Schäfer 1962, sf.777) ve G. de Luca (Luca 1968, sf.155) tarafından incelenmiş. Schäfer Pergamen Sigillata olarak literatüre geçmiş olan bu kapları kendisi Rote ware olarak isimlendirerek üç gruba ayırmıştır: 1. Lokal Bergama tipi, 2. Samos tipi, 3. Bergama tipi. Buna göre Akropolden gelen parçalar M.Ö.I.y.y.'ye Aslepiaion'dan gelen ise M.S.I.y.y.'ye tarihlendirilmiştir.

Ephesos'da yapılan eski ve yeni kazılarda bulunan Batı ve Doğu sigillataları R. Heberdy (Heberdy 1967, sf.167) ve V. Mitsopolou-Leon (Mitsopoulos-Leon 1991, sf.498) tarafından yayınlanmıştır. Fakat buradaki parçaların daha çok damgalı olanları ele alınmış ve bunlar Samaria, Athina Agorası ve Olbia örnekleri ile karşılaştırılmıştır.

Antiochia ve Tarsus kazılarında ele geçen sigillatalarda iki gruba ayrılmış ve 1. Geç Hellenistik Bergama tipi, 2. Erken Roma Bergama tipi olarak isimlendirilmişlerdir. (Waagé 1948, sf.18) Tarsus'da Hellenistik Bergama tipi için M.Ö.II.y.y. ortaları, Erken Roma Bergama tipi için ise M.S.I.y.y. sıralarını gösterilir. (Goldman 1950, sf.172) Ayrıca bu dönem için Tarsus'da kronolojik veriler yeterli olmadığı için, M.S.II. y.y.'den itibaren çıkan malzemede kapların kalite ve formlarına bakarak ve diğer merkezlerle karşılaştırarak Tarsus'da üretimin M.S.III.y.y.'de de devam ettiği belirlenmiştir. (Goldman 1950, sf.172) Bu iki merkezde de herhangi bir form listesi yapılmamış Klasik sınıflandırma yoluna gidilmiştir.

Priene sigillataları R. Zahn'a göre Doğu Sigillataları Batı sigillatlarından (ki kendisi bunlar için Arretineler demiştir) hamur ve astar özelliklerine göre ayrılmaktadır, formlar ise birbirine çok benzemektedir. Doğu sigillatalarını kendisi "Küçük Asya Sigillataları" olarak isimlendirmiş ve Batı Sigillatalarıyla aynı zamana vermiş ve kazıda bulunan parçaları M.S.I. ve II. yy.'lere tarihlendirmiştir. (Zahn 1904, sf.430) Bu kaplar Zahn'ın tarifine göre Samos tipi ve az miktarda Bergama tipi olmalı. (Zoroğlu 1986, sf.67)

Doğu merkezlerinde üretilen sigillatalar için eski yayınlarda genellikle Bergama, Samos, Çandarlı sınıflaması kullanılmış. Bu kaplarla ilgili ilk bilgiler Plinius'a dayanmaktadır, ona göre bu kapların üretim merkezleri Samos, Pergamon ve Tralles'tir. (NH XXXV 160,161). Bu konudaki araştırmacılar da Samos ve Pergamon'da çıkan kapları baz alarak, Doğu Sigillatalarını Samos tipi "Vasa Samia" (Zahn 1904, sf.447) olarak iki gruba ayırmışlardır. Daha sonraları Çandarlı'da yapılan kazılarda bulunan sigillatalar, üçüncü bir tip olarak ele alınmış ve bunlara da Çandarlı tipi denmiştir. (Loeschcke 1912, sf.344-407)

Daha sonra K. Kenyon Doğu Sigillatalarını yeniden ele almış ve bunları sırasıyla A,B,C harfleriyle kodlamıştır. Bu çeşit değerlendirme zamanla daha çok benimsenmiştir. Birbirini takip eden bu grupların ayrımında daha çok hamur, astar yapı ve renklerine göre değerlendirme dikkate alınmıştır. Çünkü birine yakın zamanlarda ortaya çıkıp aynı dönemlerde üretilen bu kapların, atölyeleri arasında doğal bir etkileşim olmuş bu yüzden form repertuarları fazla farklılık göstermezler.

Kenyon'un D.S.B olarak isimlendirdiği sigillatalarla ilgili ilk çalışmayı Zahn yapmıştır. (Zahn 1904, sf.430-447) Bu kapların erken örneklerinde Batı Sigillatalarının etkisi görülür. Kaplar zarif ince cidarlıdır. Gövdenin değişik kısımlarında sert açılarla, keskin profiller verilmiştir. Bu grup içinde düz köşeli tabaklar, düz tabanlı tabaklar, köşeli, kenarı aşağı doğru hafifçe meyil yapan tabaklar, kalın düz tabanlı tabaklar, yarım küre formu ayaklı kaseler, çan biçimli kaseler bulunmaktadır. Geç dönemlerde kap biçimleri daha basitleşir ve Arretine atölyesinin etkileri yavaş yavaş yok olmaya başlar, köşeli formlar, kavis kazanır, kaplar hantallaşır.

Erken dönem D.S.B'ler üzerinde süsleme olarak rulet bezeme veya baskı yöntemi ile iç içe daireler ve kaselerin tondosuna çömlekçi damgası vurulur. Geç dönem kaplarında ise çoğunlukla rulet süsü görülür, ayrıca aplik süsleme kullanılmaya başlamıştır, tondodaki çömlekçi damgası da yerini palmet ve rozetlere bırakmıştır. (Kenyon 1957, sf.283)

D.S.B'lerin killeri son derece ince tanelidir ve içindeki demir yoğunluğu diğerlerine göre daha fazladır, yapısı serttir. Knipowitsch'e göre bu kil iyi yıkanmadığı için bol mikalıdır ve gevrek olan yapısında pul pul kırılmalar görülür. Hamur rengi; kırmızımsı kahveden, tarçın rengine değişir. (Il'iffe 1936, sf.6) Geç dönem kaplarında kil daha özensizdir, içindeki mika oranı fazlalaşmış, yapısı yumaşmış ve dokusu artık kat kat olmuştur. Renkler de daha açılmıştır. (Schlichtmann 1988, sf.6, Zoroğlu 1986, sf.68)

Bu kaplar Anadolu ve Ege kıyılarında yoğundur. Ayrıca Kıta Yunanistan Karadeniz kıyıları, Güney Arabistan'da, Suriye, Mısır, İngiltere'de örnekler ele geçmiştir.

D.S.C. grubu 1911'de S. Loeschcke tarafından Çandarlı'da yapılan kazılarda ele geçmiş "eski ve yeni" olmak üzere iki kısma ayrılmışlardır. Üretim tarihleri ise M.Ö.I.y.y.'nin ikinci çeyreği ile M.S.II.y.y. ile sınırlandırmıştır. (Loeschcke 1912, sf.402) Daha sonra yapılan araştırmalarda bunların M.S.III.y.y.'ye kadar üretildiği tesbit edilmiştir. (Zoroğlu 1986, sf.64)

Loeschcke bu kaplar için 29 ayrı form ve bunlara ek olarak 12 tasarım formu bulmuş. Eski dönem kapları Batı Sigillatalarına ve D.S.B'lere benzer ancak batı örnekleri daha kalın cidarlı D.S.B'ler ise daha zariftir. Yeni dönem kapları ise Galia ve Germania Sigillatalarına benzetilmiştir. (Zoroğlu 1986, sf.65)

Bu kapların çoğu dışa meyilli kenar profili veren küçük düz tabanlı tabak veya kaselerdir. Kaideleri alçak ve geniştir. Büyük kapların tabanları oldukça ağır yapılmıştır. (Kenyon 1957, sf.283)

D.S.C'lerin kili inceden orta yapıya doğru değişir, içindeki demir oranı fazladır, yapısı sert ve pek kaliteli değildir. Hamur içinde az mika vardır. Kırıldığında kolay parçalanır. (Schlichtmann 1988, sf.7) Rengi sarımsı kırmızı veya koyu kiremit rengi, kahve tonlarında değişir. (Zoroğlu 1986, sf.63)

Astar dış yüzde ya tek daldırma ya da fırça ile ince bir hat halinde yapılmıştır. Bazı örneklerin dış yüzü astarsızdır. Ancak kapların iç kısımları daha özenle astarlanmıştır. Renkler portakalımsı kırmızıdan, kırmızı kahve tonlarına doğru değişir. Yüzeyleri pek parlak olmayan doğu sigillatalarının bu grubunda, son derece parlak astarlar da görülür. (Schlichtmann 1988, sf.7, Kenyon 1957, sf.283, Zoroğlu 1986, sf.63-69) Bu grup çoğunlukla Batı Anadolu kıyılarında, Kıta Yunanistan, Karadeniz, Kilikia ve Filistin civarında bulunmuştur.

D.S.A.'LAR HAKKINDA GENEL BİLGİ

Eski literatürde Pergamene sigillata ya da Bergama tipi olarak geçen D.S.A'lar, iki gruba ayrılmışlardır. D.S.A I (Helenistik Pergamene), D.S.A II (Early Roman Pergamene). Bu kapların ilk ortaya çıkış tarihi tartışmalıdır. Birinci gruba giren parçalar için Waagé Antiochia'daki parçaları M.Ö.II.y.y. ortalarından M.Ö.I.y.y. sonlarına kadar olan döneme yerleştirir. (Waagé 1948, sf.18) Aynı şekilde Tarsus'da çıkan parçalarda M.Ö.II. ortalarına tarihlenir. (Goldman 1950, sf.172) Hellström'ün de D.S.A I için M.Ö.II.y.y.'yi başlangıç tarihi olarak kaydettiği belirtilmiştir. (Schlichtmann 1988, sf.6) Schäfer Bergama'da bulunan birinci grubun parçalarını M.Ö.I.y.y. ile sınırlandırırken Conze Akropolden M.Ö.I.y.y. başlarına kadar inen parçaların bulunduğunu kaydetmiştir. (Conze 1903, sf.23) Athina Agorasından ise M.Ö.II.y.y. sonlarına ait parçalar kaydedilmiştir. K. Kenyon ise bunları başlangıç tarihlerini M.Ö.I.y.y. başlarına (M.Ö.86'dan önce) (Kenyon 1957, sf.284).

İkinci gruba giren D.S.A'lar için ise Waagé M.S.I.y.y.'yi başlangıç tarihi olarak kabul eder. Aynı şekilde Tarsus'daki malzeme de aynı döneme tarihlenir. (Goldman 1950, sf.172) Samaria'daki malzeme için Kenyon Roma dönemini yine sınıflara ayırmış ve numaralandırmış, bu dönemde yeni formların üretilmeye başladığı kaydederek bunları M.S.III.y.y.'ye kadar tarihlendirmiştir. (Kenyon 1957, sf.288-310)

Yapılan araştırmalar sonucu D.S.A'ların Bergama veya buraya yakın bir Batı Anadolu merkezinde değil, buluntu yoğunluğu sebebiyle Güneydoğu Anadolu-Suriye-Filistin'in kapsadığı alan üzerinde ayrıca Aşağı Mısır'daki bir veya bir kaç merkezde üretilmiş olması ihtimali üzerinde durulmaktadır. Ayrıca bu seramikler begenilip yaygınlaştıktan sonra Tarsus gibi merkezlerde de üretilmeye başlamış olmalıdır. (Schlichtmann 1988, sf.6). Hayes'e göre bu kapların ilk üretim merkezi Suriye'dir. (Hayes 1973, sf.40) Bu merkezlerin yanısıra Antiochia, Ephesos, Priene, Athina... vd. gibi kentlerin yerel seramiğinde de form benzerlikleri sebebiyle bu kapların bir merkezde üretilip diğerlerin ithal edildiği ve daha sonra bu merkezlerde de benzerlerinin üretildiği görüşü yaygındır. (Schlichtmann 1988, sf.6)

Kap Şekilleri

D.S.A'ların belli başlı kap formları Batı Sigillatalarının üretiminden çok önce ortaya çıkmıştı. Hellenistik dönem kaplarında içe dönük kenarlı ve yumuşak profil veren tabak ve kaseleri bunlar için karakteristiktir. Augustus döneminde bu formlar değişiklik gösterir ve keskin açılarla geçiş yapan, metal örnekleri hatırlatan çizgiler kaplarda görülmeye başlar. Bunlar Batı Sigillatalarının etkisinde yapılmıştır. Böylece kap şekillerinin çeşitlerinde de artış gözlenir. Bir çok bilim adamı tarafından incelenen kaplar için Kenyon'un yaptığı sınıflandırmadan önce bir tipoloji çıkarılmamış, sadece kapların biçimlerine göre çoğunlukla açık kaplardan kapalı kaplara doğru bir sınıflandırma yapılmıştır. Kenyon D.S.A'lar için 28 ayrı form belirlemiştir. (Zoroğlu 1986, sf.67) Bunların arasında farklı ağız profilleri veren tabaklar ve kaseler, fincanlar, zarif testiler, krater ve kantharoslar, tiplerine göre ayrı ayrı numaralandırılıp tarif edilmiştir. Kenyon'un belirlediği bu formlar aşağıdaki gibi tarif edilmiştir:

1. Kenarı içe dönük tabak veya sığ kaseler.
2. Basit biçimli halka kaideli sığ geniş çanaklar.
3. Dışarı doğru açılan yatay kenarlı, geniş tabak ya da çukur kaplar.
4. Gövdesi köşesi, derin tabaklar veya sığ çanaklar.
5. Kenarları dışarı doğru açılan alçak tabaklar.
6. Kenarları gövdeden dışarı doğru açılan uç kısımları aşağı sarkık açık kupa veya sığ kaseler.
7. Kenarları yayvan dışarı bakan ve hafif içe dönük halka kaideli açık kupa veya sığ kaseler.
8. Kenar uçları dışarı doğru sarkık halka kaideli açık kase ve tabaklar. Kenar çevresi ion kymationu ile süslenmiştir.
9. Kenarları dışarı doğru incelerek uzayan köşeli gövdeli halka kaideli küçük tabaklar.
10. Kenarları dışarı topuz şeklinde çıkıntı yapan halka kaideli küçük tabaklar. Üç yan tipi vardır:

- a. Yüksek kaideli,
- b. Alçak kaideli,
- c. Çok geniş olanlar.

11. Kenarları dışa dönük düz profil veren, alçak halka kaideli küçük tabaklar.

12. Kenarları profilli, köşeli gövdeli geniş halka kaideli tabaklar. 2 alt tipi vardır:

- a. Basit kenarlı,
- b. Kenarı profilli ve ruletle süslenmiş.

13. Kenar ve gövdenin iç kısmı profillendirilmiş, sıg, yayvan, küçük halka kaideli tabak.

14. Dik kenarlı, karnı dirsekli derin halka kaideli tabak. Üç alt tipi vardır:

- a. Kenar dışa çıkıntılı gövdesi keskin dirsekli.
- b. Kenar düz gövde keskin dirsekli.
- c. Kenar düz gövde kavisli.

15. Düz kenarlı küçük halka kaideli derin tabaklar.

16. Basit düz kenarlı, yarım küre formu halka kaideli kaseler.

17. Kenarları dışa doğru uzanan gövdesi çan veya yarım küre formu halka kaideli kaseler.

18. Kenarlarının iç yüzü profillendirilmiş yuvarlak veya sivri dipli keskin kavisli derin kaseler. Üç alt tipi vardır:

- a. Kenarının iç yüzü kalıpta yapılmış, inci dizisi kabartmalarla süslü kaseler.
- b. Basit kenarlı geniş yarım küreye yakın formu kaseler.
- c. Yuvarlak tabanlı ve süslemesi sekizgen şekilli kaseler.

19. Basit düz kenarlı, yarım küre karınlı, kendinden yuvarlak kaideli gövde üzeri yivlendirilmiş derin kaseler.

20. Yarım küre formlu, yuvarlak kaideli dökme kaseler. Dış yüzü süslemelidir.

21. Kenarları hafifçe dışarı bükülmüş, gövdenin alt kısmı köşeli profil veren derin çanaklar,

22. Yanları dışa doğru yatık, dip kısmı dirsekli halka kaideli kaseler. İki alt tipi vardır:

- a. Kenar hafifçe şekillendirilmiş,
- b. Kenar düz, basit.

23. Çan biçimli, konkav kenar bitimli, halka kaideli kupalar. Bunlar calathos kupa olarak da adlandırılır.

24. Dik kenarlı derin çanak profili veren kaseler. İki alt tipi vardır:

- a. Dışa taşkın kenarlı,
- b. Düz basit kenarlı.

25. Uzun boyunlu, tek kulplu, alçak halka kaideli testiler.

26. Kısa boyunlu tek kulplu, alçak halka kaideli testiler.

27. Kulpsuz kraterler.

28. İki kulplu kupa-Kantharos üzerinde insize süsleme vardır.

Bu formların sınıflandırılması biçimseldir ve kronolojik sıra izlenmemiştir ve D.S.A I.ci gruba giren erken formlar 1,2,3,5,8,10,14,16,17,18,20,21,25,27'dir. Özellikle form 1,8,16 gibi biçimlerini Helenistik dönemden taşıyan kaplar grubun ilk örneklerini verir. D.S.A II.ci gruba alabileceğimiz Geç Formlar ise, Form 4,6,7,11,12,13,15,19,20,23,24'dür. Bunlar da biçim ve tip olarak Batı sigillatlarının etkisini görmek mümkündür.

Süslemeler

D.S.A grubu kaplarında süsleme genellikle tondoda görülür. Ancak bazı formların dış yüzlerinde özellikle kenar kısımlarında da süslemeler görülür. D.S.A'larda 4 çeşit süsleme göze çarpar. Bunlar:

1. Kalıpta yapılan süslemeler.
2. Ruletle yapılan süslemeler.
3. Rozet ve palmet süsleri.
4. İsis sembolü.

Süslemeler -kalıpta yapılanlar hariç- kaba formu verildikten sonra yaş kil üzerine kap pişirilmeden ve astarlanmadan önce yapılmaktadır.

Yukarıda bahsettiğimiz bu süslemelerin yanı sıra kapların dış yüzeylerine kazıma, kabartma, baskı yoluyla değişik motifler uygulanmıştır, ancak süsleme biçim ve teknikleri Batı sigillatalarınıninkine göre daha yalın ve basittir. (Adak 1995, sf.6-7) Bunlar form 19,20,27'ye ait örneklerde karşımıza çıkar. D.S.A'ların tondosunda baskı yöntemiyle yapılmış damgalarda geç dönemden itibaren az olarak karşımıza çıkar, bu damgalarda atölye, usta adları... vs. gibi ibarelerin yazıldığı belirlenmiştir, ayrıca damgaların tarzında özellikle isim seçimlerinde D.S.B etkileri görülür. Fakat bu damgaların süsleme amacıyla yapılıp, yapılmadığı belli değildir.

1. Kalıpta Yapılan Süsler

Bunlar tüm kap yüzeyine alçak kabartma tekniğinde yapılıyor, kap formuyla birlikte süslemesini bu kalıptan alıyordu. Kalıp tekniğiyle süsleme en yaygın form 19 ve 20'de görülür. Form 20'de bu süsler bitki motiflerinden, insan ve hayvan figürlerine kadar uzanan bir çeşitlilik gösterirken form 19'da tüm yüzeyde yivler görülür. (Johansen 1971, sf.127-161) Ayrıca Form 8'in kenarlarının dışarı sarkan kısımlarında ion kymationu, geometrik motifler, inci sıraları görülür.

2. Ruletle Yapılan Süslemeler

Rulet süsleri nemli kil üzerine baskı veya tırtıkları olan tekerlekli bir aletle yapılmıştır. Bu tür süsleme ağırlıklı olarak kapların tondolarında görülür, en yaygın olarak Form 1'de kullanılmışlardır. Ayrıca form 12, form 14, form 23'de de kapların kenar dış yüzeylerinde yaygın olarak tekli, ikili ve üçlü sıralar halinde de yapıldığı örnekler vardır.

3. Rozet ve Palmet Süsleri

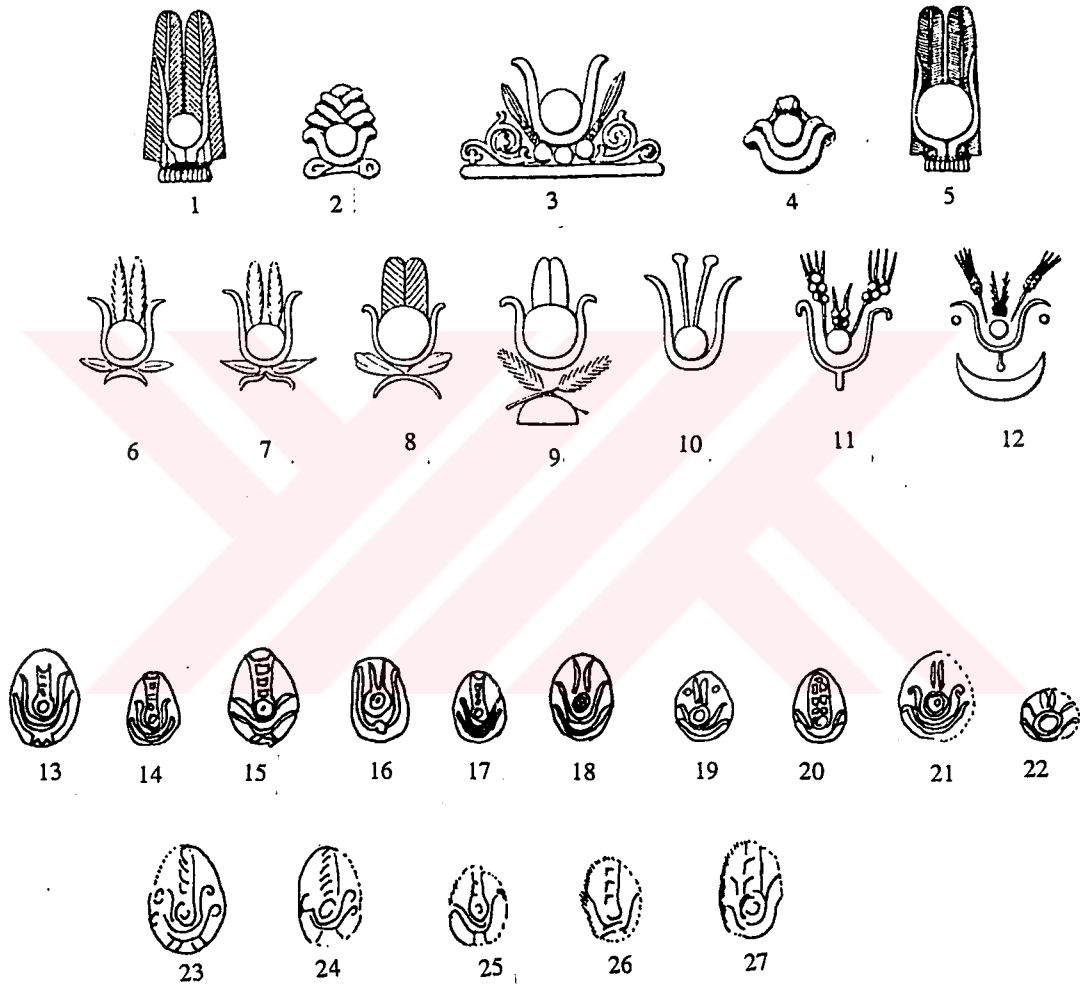
Kapların tondosuna baskı yöntemiyle rozet süsleri arasına veya sadece palmet veya rozet dizisi şeklinde uygulanır. D.S.A'lar üzerinde sıkça görülür. Kap süslemesinde uzun bir geleneğin devamı olan rozet ve palmet süsleri helenistik dönemin siyah parlak astarlı kaplarında da yoğun olarak kullanılmış ve sigillata- larında bu kapların hemen arkasından ortaya çıktığı göz önünde tutulursa bezemenin yaygınlığının sebebi rahatça anlaşılabilir. Süslemelerin, her merkezde yapan atölyenin zevkine göre varyasyonları vardır. Aşağıda değişik atölyelerden örnekler görmektediriz.

ŞEKİL 1

4. İsis Sembolü

İsis sembolü de kapların tondosunda rulet süsleri arasında veya tek başına bir sıra oluşturur. Bu süsleme ilk olarak "İsis tacı" olarak tanınmıştır. Mısır kökenli olan bu süsleme Hellenistik dönemde isis kültünün yayılmasıyla birlikte yunan dünyasına taşınmıştır ve bu dönemde Demeter, Hera, Semele ve İo ile birlikte tapınılmıştır.

ŞEKİL 2

Sembolün formu İsis'in asıl sembolü değildir. Burada arkada devekuşu tüyleri önde ise sitilize boynuzlar arasında Hathor'un diskisi yer almaktadır (Şek. 2. no, 1,5). Bu sembol ilk önce sikkeler (Seleukos ve Ptolemlara ait olanlar çoğunlukta) de, daha sonra M.Ö.II.y.y.'nin ortalarında kaplarda görülmeye başlamıştır ve palmet süslerinde olduğu gibi değişik tipleri yapılmış. Bazılarında sitilize (Şek. 2 no:6,7, a) bazılarında daha doğal olarak Demeter'in simgesi olan başak dalları ile yapıldığı örneklerde vardır. Sembolün değişik yorumlarını ortadaki Hathor'un diskinden ve sitilize boynuzlardan belirlemek mümkündür. (Kenyon 1957, sf.323) Bu sembol büyük bir ihtimalle çömlekçi tarafından Augustus döneminde kullanılan Kharis (Χαρίς) damgaları gibi iyi dilekleri göstermek için M.S.I.y.y.'nin ortalarına kadar kullanılmıştır. Geç örneklerinde çevresi çarpılarla süslenmiştir. (Kenyon 1957, sf.324).

Hamur Özellikleri

D.S.A. grubuna ait sigillatların killlerinde alkali kaolinlerin yoğunluğu demir oksitli bileşiklere göre daha fazladır, bu yüzden bu tip piştikten sonra, çok açık kiremit rengi veya pempemsi krem bir renk alır. Helenistik dönem kaplarında bu renk açık krem, grimsi sarı renklere, açık pembemsi deve tüyünden daha koyu tonlara doğru değişen renk alır. (Schlichtmann 1988, sf.5) Kili son derece ince yapılıdır, içinde mika, kum... vb. maddeler yoktur. Pişme kalitesi çok iyidir. Roma döneminde kaplarında dejenerasyon başlamıştır. Hamur rengi biraz daha koyulaşarak portakalımsı kiremit rengine dönüşür, kil hala incedir, ancak hamur içinde kil yataklarının özelliklerine göre mika veya kireç görülmeye başlar. Bu dönemde kapların pişme kalitesi korunmuştur.

Astar Özellikleri

Bu kaplar şekil verilip kurutulmakta daha sonra da bünyesinde demir oranı yüksek deriştirilmiş (sıvı haldeki) kilin içine batırılmaktadır, bu işlem iki defa üst üste tekrarlanır, ki buna çift daldırma (Double dipping) yöntemi denir. Daha sonra fırınlanan kapların üzerinde, henüz kurumamış astarın pişme esnasında yeterince

oksitlenememesi yüzünden oluşan siyaha çalan koyu lekeler veya dalga şeklinde kahverengi akıntı izlere rastlanır. (Zoroğlu 1986, sf.69, Kenyon 1957, sf.284) Astar rengi koyu kiremit rengi veya kahverengimsi kırmızıdır, bu renklerin tonunun açık veya koyu düşmesi pişirme tekniğine (Fırın sıcaklığı ve ortamdaki oksijen oranının ayarlanması) göre değişiklik gösterir. Ayrıca astarın kalitesine göre yüzey bazen mat bazen de düz pürüzsüz olabiliyor. Kaide erafinda astarın daha kalın ve koyu renkte olması, etrafında yukarıdan akan astarın burada toplanmasından kaynaklanır. (Goldman 1950, sf.173-174) Roma dönemi kapların da aynı şekilde hazırlanıp astarlandığını görüyoruz. Ancak bunlarda astarın yapısı daha ince görünüşü ise daha donuktur.

Bu kapların yayımlım alanı

Ege denizi civarı, Akdeniz'in doğu kıyıları ve Kuzey Afrika bölgesini kapsar.

Önemli Buluntu merkezleri:

Anadolu'da; Bergama, Ephesos, Priene, Kaunos, Knidos, Labraunda, Milas, Asos, Alishar, Stratonikea, Samsat, Antiochia, Tarsus.

Adalarda; Khios, Delos, Samos, Lesbos.

Kıbrıs'da; Paphos, Salamis.

Suriye'de; Petra, Hama, Dura Eoropos.

Filistin'de; Samaria.

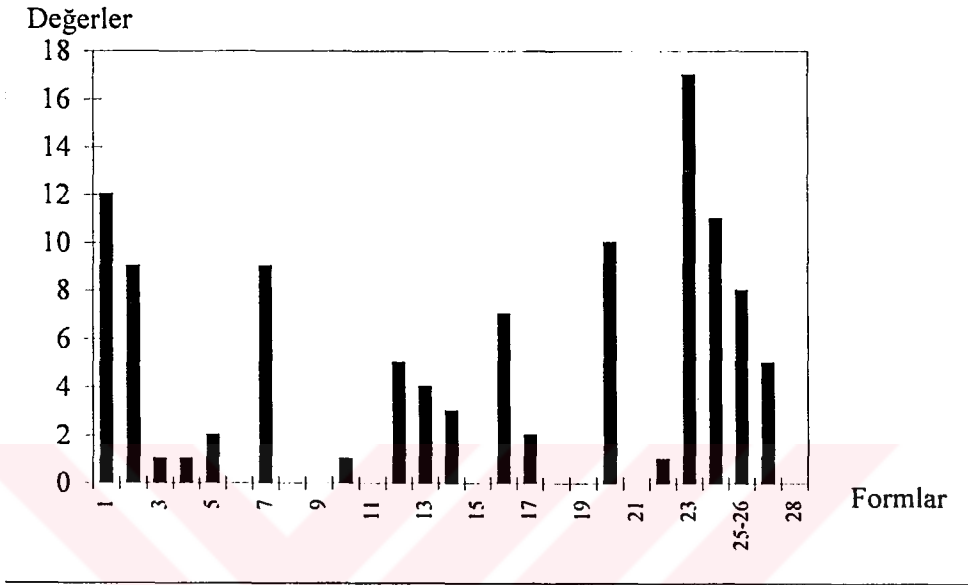
Mısır'da; İskenderiye'de.

ZEUGMA SİĞİLLATALARI HAKKINDA GENEL BİLGİ

1996 yılı Zeugma kazıları, şehrin iki yanında da (Seleukia, Apameia) çok amaçlı olarak yürütülmüştür. Şehrin öncelikle sular altında kalacak olan kısımlarında çeşitli sondaj ve açma çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmalar sırasında Apameia yakasından ağırlıklı olarak helenistik ve erken Roma malzemesi bulunmuş, bunların arasında çok az sigillata çıkmıştır. Ayrıca Apameia'daki sur temizleme ve açığa çıkarma çalışmaları sırasında Pre-Sigillata olarak tanımladığımız ve sigillataların öncüleri diyebileceğimiz parçalar da gelmiştir. Seleukia yakasında yapılan kazılarda ise daha çok Geç Roma ve Roma dönemine ait malzeme ele geçmiştir. Açmalarda yapılan stratigrafik kazılarda bol miktarda sigillata parça ele geçmiştir, ne yazık ki bu malzemenin, sürekli sürülen ve erezyona tabii toprakta ya da Geç Roma dolgu tabakasında yoğun bir şekilde tahrip olması sebebi ile parçaları çok küçüktür ve pek azı belirgin profil vermektedir. Bunların arasında yaptığımız değerlendirme sonucu kapların D.S.A'ya ait olduğunu belirledik. Bunlar arasında yaptığımız Form sınıflandırma değerlendirmesi ise Kenyon'un Samaria'da (Kenyon 1957, sf.309-312) belirlediği form tesbitine göre yapılmıştır. Buna göre Kenyon'un belirlediği yirmisekiz formdan dokuz tanesi Zeugma 1996 sigillataları arasında bulunamamıştır. Bunlar form 6,8,9,11,15,18,19,21'dir. Tesbit edebildiğimiz diğer formların sayısal oranları ise farklılıklar göstermektedir. Diğer merkezlerde de bolca bulunan form 1,2,16 gibi düz içe kıvrık kenarlı tabak veya kaseler, ayrıca form 23 ve 24 gibi kupa formu kaseler ve süslemesi ve biçimleriyle Megara kaseleri andıran form 20 bunların ardından birkaç tip de kenar profili veren form 7, yarı kapalı kap formu veren form 27, testileri içeren form 25-26 ve Roma dönemine tarihlediğimiz form 12 gelmektedir. Diğer formlardan ise (form 4,5,10,17,22) oldukça az örnek elimize geçmiştir. Form 13 ve 14 ise ait çok sayıda parça bulmuş olmamıza rağmen parçalar çok küçük olduğu için burada ancak çok belirgin olanları incelemeyi uygun gördük.

Kapların karşılaştırmalı değerlendirmelerini yaparken öncelikle buraya en yakın buluntu merkezi olan Samsat (Zoroğlu 1986) daha sonra Tarsus (Goldman 1950, Bilgin 1995), Antiochia (Waagé 1948), ayrıca Suriye ve Filistin'deki merkezlerden Samaria (K. Kenyon 1957), Hama (Johansen 1971), Dura Europa

(Hannah 1949), Beth Shan (Comfort, Howard ve Waagé 1936), ayrıca Pergamon (Schlichthmann 1988), Ephesos (Mitsopoulos-Leon 1991) vb. gibi diğer D.S.A buluntu merkezleri ayrıca analogik değerlendirme için diğer D.S veren merkezlerle tipolojik karşılaştırma yapmak için benzer Batı Sigillataları örnekleri de incelenmiştir. (Enc. A.A. 1988)

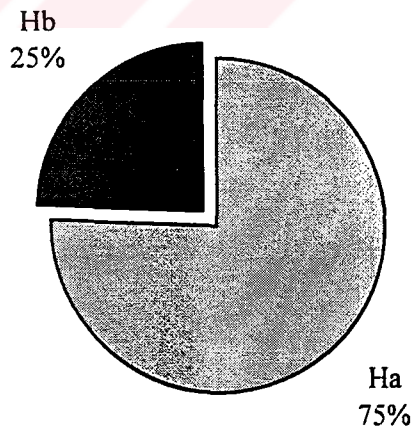
Süsleme

Zeugma'da ele geçirdiğimiz D.S.A'lar üzerinde süslemeler (form 20 hariç) oldukça basittir ve çoğu ruletle yapılmışlardır. Bunlar kapların tondosunda (form 1, 2) tek sıra halinde yuvarlaklar oluşturur şekilde ya da kenar alt veya gövde üstünde yine tek sıra halinde (form 14, 23) uzunlu kısalı gruplar halinde ya da form 12 ve 21'de olduğu gibi ikili ve üçlü bant sıraları halinde kapların üzerine işlenmiştir. Ayrıca sadece düz çizgiler ve küçük basit damgalar da Form 1'e ait tondo süsleri arasında yer alır.

Form 20'ye ait örnekler üzerinde, ise kalıp da yapılmış alçak kabartma tekniğinde süslemeler görülür. Bunlar Hama'da yayınlanmış örneklere yakınlık göstermektedir ve irili ufaklı yaprak motifleri, sarmaşık dalları ve rozetlerden oluşmaktadır.

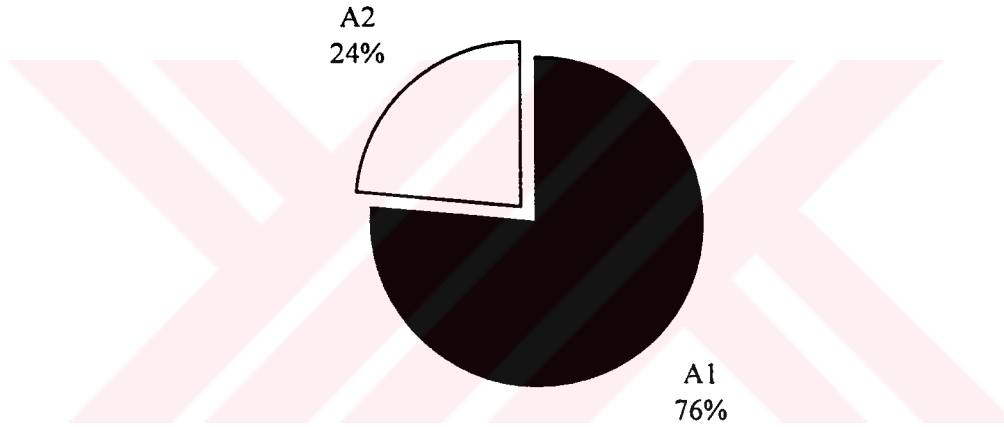
Hamur Özellikleri

Zeugma'da bulunan D.S.A'ların killerin özellikleri diğer buluntu merkezlerinde tanımlananlardan pek farklılık göstermez. Daha önce de tarif ettiğimiz gibi (sf...) D.S.A'ların hamurları koyu bej-krem ve soluk mat kırmızımsı renk tonları arasında değişmektedir. İçlerinde ya mika yoktur ya da çok az zerreler halinde vardır. Aynı özellikler Zeugma sigillatalarında da vardır. Kataloğa aldığım eserler arasında bir sınıflama yaptığım zaman ortaya soluk-mat kırmızımsı hamur renginde (7,5 YR 7/4, 8/4, 8/6) ve çok az mikalı veya kireç tanecikleri ihtiva eden bir kaç örnek dışında çoğu mikasız, kumsuz, kirecsiz, parçalar büyük çoğunluğu oluşturmaktadır. Bunların ince, sert ve çok küçük gözenekli veya oldukça sıkı dokuları vardır. Kırıklarının kesitleri çok ince tabakalar halinde kat katır. Ayrıca özelliklerini saydığımız bu grubun yanı sıra sarımsı ya da pembemsi krem renge sahip (10 YR 8/4-5 YR 8/4) yukarıdaki hamur dokusuna sahip ya da yine kireç mika ihtiva etmeyen, ince fakat tebeşirimsi yapıya sahip küçük bir grup da bulunmaktadır. Bu iki grubun bir birlerine oranları aşağıdaki grafikde görebilirsiniz. Biz bu grafikde ilk tarif ettiğimiz gruba Ha, ikinci gruba ise Hb isimlerini verdik.

Astar Özellikleri

İncelediğim parçalardaki astar renkleri yukarıda belirttiğimiz hamur renkleriyle bağlantılıdır. Ayrıca D.S.A genel tariflerindeki hamur renkleriyle de uyumludur. Kaplar üzerinde genel olarak iki renk tonu belirgindir. Bunlardan birinci grup büyük çoğunluğu oluşturmaktadır ve açık kırmızı kahve veya kiremit rengindedir (2,5 YR, 4/4, 4/6, 5/6). Bu tip astar rengine sahip parçalarda kil Ha özellikleri taşımaktadır. Daha az sayıdaki ikinci grup ise koyu kırmızı kahve renklere sahiptir (10 R 4/4, 5/4, 5/6, 5/8). Ve bunlardan daha çok Hb tipi kil görülür. Bu astar renklerinin de yaptığımız grafikte, birinci grubu A1, ikinci grubu ise A2 isimleriyle oranları gösterilmiştir.

Bulduğumuz parçalar üzerinde astar genellikle ince bir tabaka halinde uygulanmıştır ve pek parlak değildir, ayrıca parçalar üzerinde çeşitli tahribatlar nedeniyle oluşan bozulmalar (aşınma, çizilme, kopma veya atma.. vb. gibi yüzeyde oluşan tahripler) oldukça fazladır. Yani bu tip astara sahip parçaların astarları deforme olmaya yatkındır. Double Dipping yöntemi ile astarlanan bu kapların bazılarının iç kısımlarında çark izleri belirgindir. Bu da iç kısımda daha pürüzlü ve mat bir yüzeyin oluşmasına sebep olmaktadır. Bu tarif ettiğimiz özelliklerin yanı sıra oldukça kalın ve parlak yüzeye sahip örnekler de bulunmuştur. Bunların yapısı oldukça sert ve sağlamdır ve iyi korunmuştur, ancak gevrek bir yapıya sahip olup

yüzeyde küçük parçacıklar halinde çatlamış örnekler de ele geçmiştir. Bu saydığımız astar özellikleri, astar renkleriyle pek bağıntılı değildir, ancak astar kalınlaştıkça renk tonu biraz daha belirgin hale gelmektedir.

Yukarıda belirttiğimiz özellikler dışında özellikle ince yapılı ve açık tondaki astarlar kapların yüzeyinde açıklı koyulu dalgalanmalar oluşturmaktadır. Bunun nedeni astarlama sırasında batırma işleminden sonra, astar boyanın fazla akıcı olmasından ve belki de iyice kurumadan fırınlanmasından dolayı olabilir. (Zoroğlu 1986, sf.72)

KATALOG

A large, stylized, light pink watermark consisting of three overlapping 'X' shapes is centered on the page, behind the title.

FORM 1

Kenar kısımları içe dönük tabak veya sığ, geniş halka kaideli çanaklar. (Kenyon 1957, sf. 309) Bu form için en çarpıcı özellik kaide oranlarıdır. Bu oranları iki kısma ayırabiliriz.

A. Küçük; kaidenin çapı kabın kenar çapından küçüktür. B. Büyük; kaidenin çapı kabın kenar çapından büyüktür. Bu tip A tipine göre daha zariftir ve zamanla daha hakim olup (Johansen 1971, sf. 57, 65) süsleme çoğunlukla kapların tondosunda ruletle yapılmıştır, ayrıca kaplarda palmet ve rozet süslerinin de ruletle birlikte kullanıldığını görmekteyiz. (Johansen 1971, fig 28, 30, 31).

Bu form Helenistik dönemin kenarı içe kıvrık tabak ve kaselerinin uzantısı gibidir. Birçok merkezde yapılan kazılarda çıkan Birinci forma ait parçalar sigillatların en erken örneklerini oluşturmaktadır. (Johansen 1971, sf. 57). Bu kapların erken örneklerinde kaide ve kaide üzerine oturan tondonun cidarının pek kalın olmadığı ve gövde geçişinin yumuşak bir profil izlediğini görürüz. Profilin geç döneme doğru daha sert ve keskin çizgiler göstermeye başladığını, kaide ve tondo kısmında cidarın kalınlaştığını ve hantallaştığını görebiliriz. (Kenyon 1957, fig, 65, 66, 73)

Form 1'in ilk örnekleri ile ilgili görüşler bu kapları M.Ö. I yy'ye tarihler. Athina agorasında bulunan örnekler M.Ö. 86 (şehrin yıkılışı) baz alınarak tarihlenmiş. (Johansen 1971, sf. 57). Samaria buluntularına göre ise bunlar M.Ö. 65'den daha geç olmazlar. Ayrıca çizimi yapılmamış bir kaç örneğe bakarak II. yy'ın sonlarının başlangıç olması ihtimali vardır. (Kenyon 1957, sf. 306-309) Lapp ise başlangıç olarak M.Ö. 75'leri gösterir. (Lapp 1961, sf. 253, 1, 253, 4) Samsat'daki buluntular ise M.Ö. I. yy.'a verilmektedir. (Zoroğlu 1986, sf. 76) Bu form için M.S. I. yy bitiş tarihi olarak bütün araştırmacıların ortak görüşüdür.

Buluntu Merkezleri

Samsat (Zoroğlu 1986, Çizim 1, for 1, sf.75), Tarsus (Goldman 1950, T1, fig 188, sf.257-259), Hama (Johansen 1971, fig. 26, Form 1, sf.59), Samaria (Kenyon 1957, fig 73, 1, 17, sf.313), Antiochia (Waagé 1948, PL III, IV, sf.123-132), Athina Agorası (Robinson 1959, F1-F3, sf.60), Pergamon (Schichtmann

1998, Tafel 17, 266 T4), Dura Europos (Hannah 1948, sf.8, no. 4), Sela Petra (Horsfield 1943, fig 5, no. 36).

Bir Zeugma'da bu forma ait çok sayıda parça bulduk fakat parçalar çok tahrip olmuş ve küçüktür yoğunluk kaide profillerindedir. 3 tane kenar profili veren parça vardır. Hiç tam profil veren örnek yoktur. 9 tane kaide profili vardır.

Biz burada parçalar çok küçük olduğu için parçaları tiplerine ayırmadan sadece sıra ile katalogladık.

Katalog

1. Env. No. Z. 96 5004.65. Kenar profili veren parça Y: 2.5 cm, G: 8.2 cm, Ç: 18 cm. Astar rengi 10 R 4/4 mat, ince yer yer özellikle kenarda belirgin bir şekilde aşınma var. Gövde üzerinde iki küçük delik açılmış. Hamur rengi 2.5 YR 7/4. mika, kireç kum yok. yapısı ince sert sıkı, pişme kalitesi iyi. Form Benzeri: Johansen 1971. Form 1.4/1.18a/1.35 fig. 26, 27, sf. 59, 62.

2. Env. No. Z. 96 5052 154. Kenar profili veren parça. Y: 1.8 cm. G: 3 cm. Ç: 13 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6 mat ince kenarda hafif aşınmış. Hamur rengi 7.5 YR 7/4 içinde kireç tanecikleri var, mika ve kum yok yapısı ince sert sıkı pişme kalitesi iyi. Form Benzeri: Johansen 1971, Form 1.35/1.37 fig 27, sf. 62.

3. Env. No. Z. 96 5052 155. Kenar profili veren parça Y: 2 cm. G: 2.5 cm. Ç: 11 cm. Astar rengi 10 R 4/4 ince, mat üzerinde çizikler var. Hamur rengi 2.5 YR 7/4 içinde kireç mika kum yok. Yapısı ince, sert, sıkı pişme kalitesi iyi. Form Benzeri. Johansen 1971, 1.3/1.5 fig. 27, sf. 62.

4. Envanter No. Z. 96 1C 0004 148 kaide tondo. Profili veren parça üzerinde rulet süsü var. Y: 18 cm, G: 6.7 cm, Ç: 14 cm. Astar rengi 10R 5/6. Parlak ince yer yer özellikle kaidenin alt kısmı dökülmüş. Hamur rengi 7.5 YR 7/4 içinde kireç tanecikleri var kum ve mika yok. Yapısı ince sert, gözenekli.

5. Env. No. Z. 96 5040 151 sadece kaide profili veren parça, gövde ve kaidenin alt geçiş kısmı yok. Y: 3.4 cm, G: 6.1 cm. Ç: 17 cm. Astar rengi üstde 2.5 YB 4/6 kaide kısmında 2.5 YR 4/4. Mat ince kırıklar dışında korunmuş kaidenin yere temas eden kısmı aşınmış. Hamur rengi 7.5 YR 8/4. içinde az kireç

tanecikleri var. Mika ve kum yok yapısı ince sıkı, sert. (Z. 5068 189.1.5b). Aynı özelliklere sahip olduğu için katolağa almadık. Form Benz Hama Form 1.18/1.26 fig. 26, 27, sf. 59, 62.

6. Env.No.Z.96 5076. 540 Kaide ve tondo profili veren parça üzerinde rulet süsü var. Y: 1.7 cm. G: 4.9 cm. Ç: 9 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/4 ince ve yarı parlak. Hamur: rengi: 10 YR 8/4 içinde kum mika ve kireç yok yapısı ince, tebeşirimsi ve sıkı.

7. Env. No. Z.96 5043. 177 Kaide tondo ve gövde profili veren parça tondo üzerinde daire şeklinde çizgi var. Y: 2.8 cm. G: 9.5 cm. Ç: 15 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6. Mat ince içinde az mika var. Yer yer silinmiş alt kısmında harça kalıntıları var. Hamur rengi 7.5 YR 7/4 içinde kireç tanecikleri ve çok az ince kum tanecikleri var mika yok, yapısı sert ve gözenekli.

8. Env. No. Z.96 5044 178. Kaide tonda ve göde profili veren parça, kaide-nin iç ve dış kısmında dairesel çizgiler var Y: 1.7 cm, G: 5.6 cm, Ç: 16 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6 ince mat, yer yer küçük parçalar halinde dökülmüş. Hamur rengi 5 YR 8/4 içinde kireç ve mika tanecikleri ve çok az ince kum tanecikleri mevcut ya-pısı sert ve gözenekli. Form Benz.: Johansen 1971, Form. 1.26, 1.30 fig. 27, sf. 62.

9. Env. No. Z.96 5057 231. Kaide çok kısa tondo ve kısa gövde profili veren parça kaidenin iç kısmı basamaklı Y 1.8 cm, G: 4.6 cm, Ç: 9.5 cm. Astar rengi 2.5 YR 5/6, kalın parlak üzerinde çizikler var. Hamur rengi 7.5 YR 7/4 içinde kireç, mika, kum yok, yapısı ince, sert, sıkı. Form Benz: Johansen 1971 Form 1.35, sf. 62, fig. 27.

10. Env. No. Z. 96 5069 209 kaide tondo ve yarım gövde profi veren parça gövdenin alt kısmı kırık tondoda rulet süsü var. Y: 1.8 cm, G: 5 cm. Ç: 10 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6, Parlak ince, yer yer aşınmış kenar kırıkları çok fazla. Hamur rengi 10 YR 8/3 içinde kireç, mika ve kum yok, yapısı ince, sert, sıkı. Form Benz: Johansen 1971 Form. 1.7, sf. 59. Fig. 26.

11. Env. No. Z. 96, 5070 216. Kaide ve çok kısa gövde profili veren parça. Y: 2.2 cm. G: 4 cm. Ç: 12 cm. Astar rengi 10 R 5/6 silik ince yer yer dökülmüş

çok kalitesiz içinde mika zerrecikleri var. Form Benz. Johansen 1971 Form 1.30, fig. 27, sf. 62.

12. Env. No. Z. 96 5040 149. Kaide ve tondo profili veren parça. Y: 1.8 cm, G: 7.7 cm, Ç: 16 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6 mat ince mikalı, parça üzerinde çoğu korunmuş ama çizikler ve nokta halinde dökülmeler var. Hamur rengi 10 YR 9/2 içinde kireç mika ve kum yok yapısı sert, ince küçük gözenekler var. Form Benz: Johansen 1971, Form 1.27 sf. 62, fig. 27.

FORM 2

Basit biçimli halka kaideli sığ geniş çanaklar. (Johansen 1971, sf. 76). Bu tip Form 1 ile Form 16 arasında geçişi gösterir. Form 1'e çok benzeyen bu kaplar daha derindir, benzerlik kaide kısımlarında daha belirgindir. Gövde kısmı ise form 16'ya benzer ondan farkı ise daha geniş olmasıdır. Kenyon bunları iki tip olarak ayırmıştır. 1. Gövdesi Dış bükey profili verenler 2. Gövdesi düz, açılı profil verenler (Kenyon 1957, sf. 309). Süsleme genellikle tondo'da rulet ve isis semboli şeklindedir. Bazı örneklerde ise isis sembolünün rulet süslerinin arasına yerleştirildiği görülür. (Kenyon 1957, sf. 315).

Kıvrımlı profil veren, birinci tip formun öncüsü olarak kabul edilmiş (Kenyon 1957, sf. 315-316) daha sonrada birinci formda olduğu gibi bunda da yumuşak geçişler yerini açılı geçişlere bırakmışlardır. (Johansen 1971, sf. 76).

Bu parçalar Hama da M.Ö. I. yy'ın son yarısı ile M.S. I. yy'ın ilk yarısına kadar olan dönem içine konulmuş (Johansen 1971, sf. 76). Başlangıçları için Samaria'da M.Ö. 30'lardan daha önce bir tarih verilir. (Kenyon 1957, sf. 309). Lapp ve Waagé yine aynı tarihlendirmeyi yapmışlardır. (Lapp 1961, sf.253).

Buluntu Merkezleri:

Samaria (Kenyon 1957, fig 73, 19-17, sf.313), Hama (Johansen 1971, fig 27 form 2, sf.62), Antiochia (Waagé 1948, PL, IV, 151), Tarsus (Goldman 1950, TI, fig 188), Pergamon (Schlichtmann 1988, Tafel 17, 261, T3, 265. T4).

Zeugmada bir bu formun erken ve geç dönemlerini tabakalar arasında karışık bir şekilde bulduk. Bunlar tam profil vermiyor, sadece kenar ve kaide parçaları. Bunlardan 1 kenar parçası (2.1) birinci tipe girerken 3 kenar parçası (2.6, 2.7, 2.8, 211, 143) ve bir kaide (2.9) 2. tipe aittir.

Katalog

I. Tip

1. Env. No.Z.96 5069 210. Kenar profili veren parça. Y: 2 cm. G: 3.5 cm. Ç: 20 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/4 çok ince ve mat, yüzeyde çoğu korunmuş ama

nokta nokta dökülmeler var. Hamur rengi 7.5 YR 7/4. İçinde kireç, mika, kum yok. Yapısı ince, sert sıkı. Form Benzeri Johansen 1971 Form 2.6, fig 17, sf.62.

2. Env. No. Z 96 60082 156. Kenar ve çok kısa gövde profili veren parça. Y: 2.8 cm. G: 3.1 cm. Ç: 19 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6. Az parlak ince kenarda tamamen aşınmış. Diğer kısımlarda da aşınma ve yüzeyde kırılmalar var. Hamur rengi 7.5 YR 7/4. İçinde kireç tanecikleri var. mika ve kum yok. Yapısı ince, sert ve sıkı. Form Benz: Johansen 1971 Form 2.2b, fig 27, sf.62.

3. Env. No. Z. 96. 5039, 175. Kenar profili veren parça. Y: 1.5 cm. G: 2.5 cm, Ç: 14 cm. Astar rengi iç kısımda ve dıştan kenar 0.5 cm altına kadar 5 YR 4/4. onun altı 2.5 YR 5/6 yapısı parlak ince parça üzerinde iyi korunmuş. Hamur rengi 7.5 YR 7/4 içinde az kireç zerrecikleri var, mika ve kum yok yapısı ince, sert, sıkı. Form, Benz: Johansen 1971, Form 2.7, fig 27, 2.7 (burada et kalınlığı daha ince.)

4. Env. No. Z. 96 1. W 0004 230. Kaide ve yarım gövde profili veren parça Y: 2.7 cm. G: 6.9 cm. Ç: 12 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6 ince, parlak gevrek bir yapısı var bu yüzden yüzeyi çatlak, çatlak ve üzerinde çizikler, küçük oyuklar şeklinde tahribat var. Kaidenin yere temas eden kısmı aşınmış. Hamur rengi 7.5 YR 7/4 içinde kireç mika ve kum yok. Yapısı ince, sert ve sıkı. Form Benz: Johansen 1971 Form 2.9/2.8'in kaide biçimi ile benzerlik gösteriyor.

5. Env. No. Z. 96 5065 225. Kaide tondo profili veren parça tondosunda rulet süsü var. Y: 2.5 cm. G: 3 cm. Astar rengi, üst kısımda 10 R 5/4 alt kısımda 2.5 YR 4/4 yapısı parlak ince, alt kısımda daha kalın kaidenin yere temas ettiği kısım aşınmış. Hamur rengi 7.5 YR 8/6 içinde az mika var, kireç ve kum yok, yapısı ince, tebeşirimsi sıkı. Form Benz: Johansen Form 2.2b. fig 27, sf.62.

Tip II

6. Env. No. Z. 96 5043 174. Kenar profili veriyor 2 parça halinde yapıştırılmış. G: 2.2 cm. Ç: 16 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6 yapısı fırça ile sürülmüş pürüzlü mat ve kalın, pek tahribat yok. Hamur rengi 5 YR 7/3 içinde kireç ve mika tanecikleri var, kum yok, yapısı ince tebeşirimsi sıkı. Form Benz. Johansen 1971 fig.

7. Env. No. Z. 96 5070 211. Kenar ve yarım gövde profili veriyor 2 parça halinde yapmış. Y: 4.4 cm. G: 5.5 cm. Ç: 17 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6 yapısı

mat, pürüzlü kap yüzeyinde orantılı değil astar içde fırça, dışda daldırma yöntemi ile uygulanmış; yer yer dökülmüş. Hamur rengi 7.5 YR 7/4 içinde mika tanecikleri var kireç ve kum yok, yapısı ince sert ve az gözenekli. Form Benz. Johansen 1971, Form 2.6, fig 27, sf.62.

8. Env. No. Z.96, 5040 143. Kenar ve gövde profili veriyor. 2 parça halinde yapıştırılmış Y: 3.4 cm. G: 15 cm. Ç: 23 cm. Astar rengi, 2.5 YR 4/6 yapısı içde mat ve fırça ile dışda az parlak ve daldırma yöntemi ile uygulanmış üzerinde çizikler, atmalar ve harç kalıntıları var. Hamur rengi 5 YR 7/4 içinde kireç tanecikleri var mika ve kum yok. Yapısı ince, sert, sıkı. Form Benz; Johansen 1971, Form fig 27, sf.62.

9. Env. No.Z.96, 5068 188. Kaide tondo ve yarım gövde profili veren parça. Y: 3 cm. G: 5 cm. Ç: 12 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6 yapısı yarı parlak ince üzerinde çizikler var. Kaidenin yere temas eden kısmı aşınmış. Hamur rengi 7.5 YR 7/4. İçinde az miktarda kireç ve mika tanecikleri var, kum yok. Yapısı az gözenekli ince ve sert. Form Benz.: Johansen 1971 Form 2.10, fig 33, sf.73.

FORM 3

Dışarı doğru açılan yatay kenarlı geniş tabak ya da çukur kaplar kenarlar kalıp da yapılmış. İç kısımda dudak ucu geniş bir şekilde yivlendirilmiştir. (Johansen 1971, sf.78).

Bu yatay kenarlar gövde ortasında belirgin bir kavis ya da aç yaparlar ve gövdenin alt kısmı meyilli bir şekilde kaideye bağlanır. (Johansen 1971, fig. 33, Form 3.1., Kenyon, 1957, Fig. 65. 5). Tondoda çoğunlukla rulet ile yapılmış süsleme görülür.

Bu tabaklar Doğu sigillatların Hellenistik dönemden aldığı nadir tiplerdendir. (Johansen 1971, sf. 78). Formun ön tiplerini Hellenistik dönemin tipik siyah astarlı tabak formlarında görebiliriz (Zoroğlu 1986, sf. 76). Bunların örnekleri Samaria (Kenyon 1971, sf.325) ve Athina'dan (Kenyon 1971, sf. 326) çıkmıştır. Yine Antiochia ve Samaria'da formun cam örnekleri bulunmuş ayrıca Tarsus'da da bu tip kenarları olan cam parçalar olduğu biliyor (Johansen 1971, sf. 78). Samaria'da Form 3'ün parçaları M.Ö. 30'lardan önceye verilmiş. (Kenyon 1957, sf. 309). Lapp ise bunları M.Ö. 75-30 yılları arasında tarihlendirir. (Johansen 1971, sf. 78). Samsat (Zoroğlu 1986, sf. 77) ve Hama (Johansen 1971, sf. 82) örneklerinin tarihleri de bunlara paraleldir.

Buluntu Merkezleri Hama (Johansen, 1971, sf. 74), Tarsus (Bilgin 1995, Çiz. 47, 48, 49, T1 fig. 188, 252, 253). Antiocheia (Waagé 1948, Pl IV, 137P) Petra (QDAP IX, no. 39, fig. 6), Athina Agorası (Robinson 1959 F. 5, sf.60) sayılabilir.

Zeugmada 1996 biz bu tipten sadece 1 kenar parçası bulabildik. Parça çok küçük ve sadece yatay biçimi ve dudak ucundaki yiv ile bize fikir veriyor.

1. Env. No. Z.96, 50004, 64. Kenar profili veren parça. Y: 0.8 cm, G: 2.5 cm, Ç: 22 cm. Astar rengi IOR 5/6 yapısı az parlak dudak ucu aşınmış. Hamur rengi 7.5 YR 7/4. İçinde kireç, mika ve kum yok, yapısı ince, sert ve sıkı. Form Benz: Johansen 1971, Form 3.2, fig33.

FORM 4

Halka kaideli derin tabaklar veya sığ çanaklar olarak literatüre geçmiştir (Johansen 1971, sf. 82).

Kenarları, dışarı açıktır, gövde iç ve dışda köşeli profil verir ve keskin bir dirsek yaparak, dip kısma bağlanır. (Goldman 1950, fig. 202, no: 742). Süsleme tondo da ruletli gırlantlar ve merkezde damga şeklinde görülür. (Kenyon 1957, sf.326).

Formun ilk örneklerine en yakın parça Hamada gösterilmiştir. (Johansen 1971, fig. 33, 4.3). Samariada bu formdan sadece bir örnek vardır. Tarsus ve Antiochiadaki parçalar ise hep geç döneme aittir. (Goldman 1950, fig. 742, 743, 744, Waagé 1948).

Bu örnekler Samaria'da İ.S. I-II yy'lara verilirken, Tarsus'da II-III yy'lara, tarihlenir.

Buluntu Merkezleri: Hama (Johansen 1957, fig. 33/4.1, 4.2, 4.3, sf. 79). Samaria (Kenyon 1957, fig. 77.2, sf. 325). Athina Agorası (Robinson 1959. Profiles, G: 12, sf. 60). Tarsus, (Goldman, T. fig. 202/74, 743, 744)/ Pompei (Pucci 1977. Tav. 2, res. 12, sf. 23), Antiochia (Waagé 1948, PI VI, 610k).

Biz 1996 yılında Zeugma kazılarında bu forma rastlamadık. Sadece yüzeyden bir örnek bulduk.

Katalog

1. Env. No. Z. 96, Yüzey 480. Kenar ve gövde profili veren parça Y: 3.8 cm G: 8.8 cm. Ç: 2.5 cm. Astar rengi, içde 10 R 518. Dış yüzeyde 2.5 YR 4/6 yapısı ince ve mat. Üzerinde çizikler ve atmalar ve kabın dudak ucu ve dışa çıkıntılı profil veren kısımlarında aşınma var. Hamur rengi 7.5 YR 7/4 içinde kireç mika ve kum yok. Yapısı ince, tebeşirimsi ve gözenekli. Form Benzeri (Goldman 1950, fig 202, 742, Waagé 1948, PL VI 610k).

FORM 5

Aynı form dört gibi dışarı doğru açılan halka kaideli alçak tabak (Johansen, 1971, sf. 79). Bunun farkı kenar çok daha kısa ve üst yüzü düz bir yüzey oluşturuyor. Bu form için Samaria'da M.Ö. 25'lerden önce ortaya çıktığı ve M.S. I. yy. boyunca devam ettiği ileri sürülür. (Kenyon 1957, sf. 326). Hama da tarihleme de Samaria'yı baz almıştır. (Johansen 1971, sf. 79).

Buluntu Merkezleri Tarsus (Goldman 1950, fig. 192/368). Antiochia (Wadge 1948, P. III, 105). Samaria (Kenyon 1957, fig. 77, 3.4). Hama (Johansen 1971, fig. 33, form 5).

Biz Zeugmadan 1996 yılı kazı sezonunda form 5'e ait bir kaide ve de bir kenar parçası bulduk.

Katalog

1. Envanter No: Z. 96, 5035 179. Kaide profili veren parça. Y: 1.8 cm. G: 5 cm. Ç: 15.5 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6 yapısı ince mat. kap yüzeyinden parçacıklar halinde dökülmüş. Hamur rengi 7.5 YR 7/4 içinde az kireç tanecikleri var mika kum yok. Yapısı ince, sert, sıkı.

2. Envanter No: Z.96, 5076. 519. Kenar profili veren parça Y: 1.8 G: 3.5 cm Ç: 20 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6 ince yarı parlak kenar ucunda aşınmış. Hamur rengi 7.5 YR 7/4 kum, kireç ve mika yok, yapısı ince, tebeşirimsi ve gözenekli Form Benz.: Kenyon 1957, fig 77, 5.

FORM 7

Açık kupa veya sığ kase formları, kenarlar yayvan, dışarı bakan veya hafif içe dönmüş tipleri var. (Johansen 1971, sf. 84).

Gövde köşeli bu dirsek şeklindeki çıkıntı bazen kaideye yakın, bazen uzak yapılmıştır. Kabın oturduğu halka kaide de yine kimi örneklerde çok alçakken bazılarında oldukça yükselmiştir. (Bkz. Kenyon 1957, fig. 77, sf. 225). Antiochia'daki örnekler M.S. II. yy'ye tarihlenmiştir. Samaria'da da bu forma ait parçalar aynı tarihe verilmiş ve yapımı III. yy'ye kadar götürülmüştür. (Kenyon 1957, sf. 327). Hama'da da bu kronoloji kabul edilmiştir. (Johansen 1971, sf. 82).

Buluntu merkezleri Samaria, (Kenyon 1957, fig. 77/8-11). Hama (Johansen fig. 33/7.3, 7.1, sf. 79). Antiochea (Waagé 19-p1 v sf. 615).

Pompei (Pucci Tav. 6. Res. 29, sf. 27).

Biz bu formdan Zeugmada 1996'da sekiz tane kenar bir tane de kaide parçası bulduk. Bu kenar parçalarını ucu içe dönük ve ucu dışarı bakan olmak üzere iki ana tipe ayırdık.

Katalog

1. Envanter No. Z. 96 5040, 168. Kenar profili veren parça. Y: 8 cm. G: 5 cm, 7 cm. Ç: 25 cm. Astar rengi iç kısımda 2.5 YR 4/6 dışda 10 R 4/4 yapısı kalın, parlak iç de ve dışda geniş parçalar halinde dökülmüş, iç kısımda fırça izleri var. Hamur rengi, 7.5 YR 7/4 içinde kireç, mika, kum yok yapısı ince, sert, sıkı. Form Benz. Johansen 1971 Form 7.1, fig 33. Zeugmada kap daha yayvan.

2. Envanter No. 96, 5069 207. Kenar profili veren parça. Y: 2.1 cm G: 3.6 cm. Ç: 12 cm. Astar rengi 10R 5/6 yapısı pürüzlü içde, fırça izleri belirgin mat, ince yer yer silinmiş. Hamur rengi 7.5 YR 7/4 içinde kireç mika kum yok. Yapısı ince, sert, sıkı. Form Benz. Johansen 1971 Form 7.1, fig 33. burada uç kısmı daha kısa ve kıvrık.

3. Envanter No. Z. 96 5072 241. Kenar profili veren parça. Y: 2.8 cm. G: 2 cm. Ç: 10 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6 yapısı parlak kalın. İç kısımda fırça izleri var. Hamur 4 YR 8/4. İçinde kireç, mika, kum yok, yapısı ince, sert, sıkı. Form

Benz. Z. 96 5060 506 aynı formu gösteriyor hamur rengi ve yapısı aynı. Astar rengi aynı, fakat yapısı daha ince ve yarı mat, üzeri pürüzlü.

4. Env. No. Z. 96 5019 68. Kenar profili veren parça Y: 1 cm, G: 3.3 cm. Ç: 20 cm. Astar rengi içde 10R 5/6 dışda 7.5 R 5/6. Görünüş içde mat, dışa çıkıntı yapan kısımlarda ve uçda iyice aşınmış dışda yarı parlak korunmuş.

5. Env. No. Z. 96 5075 237. Kenar profili veren parça Y: 2.2 cm G: 5.2 cm. Ç: 24 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6 kalın parlak içi fırça dışı daldırma yöntemi ile kaplanmış. Ucu aşınmış. Hamur rengi 10 YR 8/4 içinde kirec. mika. kum yok. Yapısı ince sert gözenekli.

6. Env. No. Z. 96 60074 173. Kenar profili veren parça. diğerlerine göre daha az kavisli bir örnek. Y: 2.1 cm. G: 5.7 cm. Ç: 13 cm. Astar rengi içde 1.0 R. 5/6, dışda 10R 5/8 görünüşü yarı parlak yapısı içde kalın, dışta ince. Üzerinde çizik var. Hamur rengi 2.5 YR 7/4 içinde az kireç, parçacıkları var, mika ve kum yok. Yapısı ince, sert, sıkı.

7. Env. No. Z. 96 5070 244. Kenar profili veren parça. Y: 3 cm, G: 6.1 cm. Ç: 18 cm. Astar rengi içde 10R 5/8 dışda 10R 5/6 yapısı parlak ince. Üzerinde çizikler, ucunda kırıklar var. Hamur rengi, 7.5 YR 7/4. İçinde az mika zerrecikleri görülüyor kum ve kireç yok yapısı ince, sıkı sert.

8. Env. No: Z.96, 5019. 70. Kaide profili veren parça Y: 1.7 cm. G: 4.8 cm. Ç: 7 cm. Astar rengi 10 R 5/6 Mat ve ince. Kaidenin yere temas eden kısımları aşınmış. Hamur rengi 5 YR 8/4 içinde az kireç tanecikleri var, mika ve kum yok. yapısı ince, sert ve sıkı.

9. Env. No: Z.96, 5076. 518. Kenar profili veren parça. Y: 2.2 cm. G: 6.5 cm. R: 20 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6. ince parlak, kenarları aşınmış. Hamur rengi 10 YR 8/6 içinde kum, kireç ve mika yok.

FORM 10

Alçak ve düz halka kaideli küçük tabaklar. Kenarları dışarı doğru topuz yaparak uzanır, dışda dudak ucunun altındaki oyuk bu şeklin oluşmasını sağlar. Süsleme genellikle tandoda ruletle yapılmıştır. (Johansen 1971, sf. 89). Samaria'da dibi düz örnekler kubbeli sarnıçta bulunduğu için kesin olarak M.Ö. 75-25 tarihleri arasına verilmiştir. (Lapp 1961, tip 253-3). Bunun yanısıra Antiochia ve Tarsus'da her iki tip de (düz ve halka kaideli) Hellenistik Pergane formları arasında değerlendirilmiş kesin bir tarih verilmemistir. (Johansen, 1971, sf. 88-89).

Buluntu Merkezleri:

Hama (Johansen 1971, fig. 36, form 10, sf. 86), Samaria (Kenyon 1957, fig. 79 10.6). Antiochia (Waagé 1948, Pl IV, 143, 144) Tarsus (Goldman 1950, T1, fig 188, 275, Bilgin, 1995, çizim 10, 77-87) Kıbrıs (Hayes 1967, forma) Pompei (Pucii 1986, D. 165, sf. 68).

Biz Zeugmada 1996 yılında bu formdan 1 parça bulduk ve katoloğa aldık.

Katalog

1. Env. No: Z. 5068 248. Kenar profili veren parça Y: 2 cm G: 2.5 cm. Ç: 18 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6 ince parlak üzerinde çizikler var. Hamur rengi 7.5 YR 7/4 içinde mika tanecikleri var. Kireç kum yok, yapısı ince, sert, sıkı. Form Benz. Johansen 1971 Form 10.4, fig 36, sf.86.

FORM 12

Geniş, halka kaideli tabaklar kenarlarında girintili ve çıkıntılı profil verebiliyorlar ve dirsek, yaparak dip kısma bağlanıyorlar. Gövde kısmında çizgi rulet süsleme bu kaplar için karakteristik bir özelliktir. (Zoroğlu 1986, sf. 78). Ayrıca kapların tondosunda da rulet süsüne rastlanır.

Bu form D.S.A.'ların geç döneme tarihlenen örneklerinden biridir. (Zoroğlu, 1986, sf. 78). Hama ve Samaria'da bu tabaklar genelle M.S. I. ve II. y.y.'lara verilir. (Johansen 1971, sf. 92). Samaria'da bunların gövdesi rulet, süssüz olanları Augustus dönemi ve M.S. I. yy. boyunca yapıldığı süslü olanların ise M.S. geç II. yy.'da başlatıp III. yy.'da yapıldığı belirtilir. Samsat buluntuları da bunlara paralellik gösterir. (Zoroğlu 1986, sf.79).

Buluntu Merkezleri Hama, (Johansen 1971, fig. 36, form 12). Samaria (Kenyon 1957, fig. 79.8, 79 12 sf. 330). Samsat (Zoroğlu 1986, çiz. 4. form 12). Tarsus (Bilgin 1995, çiz. form. 12, No. 94-96).

Biz Zeugmada 1996 kazı yılında bu kaplardan 5 tane kenar parçası ele geçirdik. Bunlardan 4 tanesi aynı süs ve form özelliği gösterirken birtanesi (12.2) bunlardan biraz farklıdır. Ama parçalar genel olarak birbirine yakındır biz burada katoloğa 5 örnek aldık. Bu örnekler genellikle dış yüzde düz profil verirken iç kısımda kenar ucunda girintili profil verir. Form 12.1'de sade iç kısımda yiv görülür.

1. Env. No. Z.96, 5040 161. Kenar ve gövde profili veren parça Y: 1.7 cm. G: 2.5 cm. Ç: 14 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6, görünüşü parlak, yapısı ince, uçda aşınmış. Hamur rengi, 7.5 YR 8/4 içinde kireç, mika, kum yok, yapısı ince, sıkı, sert. Form Benz. Johansen 1971 Form 12.3, fig.36.

2. Env. No Z.96, 5075 236. Kenar ve gövde profili veren parça Y: 3.8 cm. G: 3.1 cm, Ç: 23 cm. Astar rengi 5 YR 5/6 diğer parçalara göre daha koyu ve değişik bir astar kabın yüzeyini çok iyi kaplamış kalın parlak ve iyi korunmuş. Hamur rengi 10 YR 8/4 içinde kireç, mika, kum yok. Yapısı ince, sert, sıkı. Form. Benz: Johansen 1971 Form 12.5a, fig.36.

3. Env. No. Z.96, 5075. 527. Kenar profili veren parça. Y: 2.4 cm. G: 4.5 cm. Ç: 20 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6 çok aşınmış, çok küçük bir kısmı korunmuş. Hamur rengi 7.5 YR 7/4 içinde kum, kireç ve mika yok, yapısı ince tebeşirimsi sıkı.

4. Env. No. Z.96, 5064. 511. Kenar profili veren parça. Y: 2.8 cm. G: 3.9 cm. Ç: 20 cm. Astar rengi 5 YR 5/8 kalın parlak kenar ucunda ve dirsekte aşınmış. Hamur rengi 10 YR 8/6 içinde kireç, mika ve kum yok. yapısı ince, sert ve sıkı. Form Benz.: Johansen 1971 Form 12.6. fig 36.

5. Env. No. Z.96, 5075. 530. Kenar profili çok küçük parça. Y: 2.3 cm. G: 1.9 cm. Ç: ? Astar rengi 2.5 YR 4/8 iyi korunmuş. Hamur rengi 7.5 Yr 7/4 içinde kum, kireç ve mika yok yapısı ince, sert ve sıkı. Form Benz.:

FORM 13

Kenar ve gövdenin iç kısmı profilendirilmiş, sığ, yayvan, küçük halka kaideli tabaklar. Süsleme tondada rulet ya da damga şeklinde olabilir. (Kenyon, 1971, sf. 331). Biçim olarak form 12 ve 14'e benzemektedir. Samsat'da bulunan örneklerin cidarları Hama ve Samaria'dakilere göre daha kalındır. (Johansen 1971, sf. 95). Ayrıca bu kabın "kenar biçimi, versiyonlarını diğer doğu ve batı sigillatlarında görmek mümkündür. (Kenyon 1957, sf. 331). Athina Agorasında bu kaplar M.Ö. I. yy'nin son çeyreğine tarihlenir. (Robinson 1959, PL. 11 f4) Samaria'daki parçalar Augustus dönemine verilir. (Kenyon 1957, sf. 310). Samsat örnekleri ise M.S. I. yy.'a tarihlenir. (Zoroğlu 1986, sf. 80).

Buluntu Merkezleri arasında Hama (Johansen, 1971, fig. 39), Samaria (Kenyon 1957, fig. 68.4, 79, 10). Samsat (Zoroğlu, 1986, çizim 4. form 13). Tarsus (Goldman 1950, Bilgin 1995, Çizim 12, Form 13.9. Antiochia Waagé 1948, PL. I, II, fig. 6). Kıbrıs (Hayes 1967. Form 4, sf. 68) sayılabilir.

Biz Zeugmada 1996 kazı sezonunda bu forma ait 4 örnek bulduk. Bunların hepside kenar profili veriyor. Bunların üçü hamur astar ve form olarak (cidarları farklı) benzeşmektedir, bunları birinci tipe, dördüncü parçayı ise ikinci tipe yerleştirdik.

Katalog

I. Tip.

1. Env. No. Z.96, 5072 240. Kenar profili veren parça Y: 1.9 cm G: 3.8 cm Ç: 18 cm. Astar rengi 10R 5/6 yapısı ince mat yer yer silinmiş. Hamur rengi 7.5 YR 7/6 içinde kireç, mika, kum yok. Yapısı ince sert, sık. Form Benz. Johansen 1971, Form 13.12a, fig. 39.

2. Env. No. Z. 96 5057 219. Kenar profili veren parça Y: 2.3 cm, G: 3.4 cm. Ç: 19 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6 yapısı ince, mat parça üzerinde yer yer dökülmüş. Hamur rengi 7.5 YR 7/4 içinde kireç, mika, kum yok yapısı ince, sert, gözenekli. Form Benzeri Johansen 1971, Form 13.12a, fig. 39. (Burada cidar daha kalın).

3. Env. No. Z.96, 5070. 510. Kenar profili veren parça. Y: 2.3 cm. G: 2 cm. : 13 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6 az parlak ince, üzerinde çizikler var. Hamur rengi 7.5 YR 7/4 içinde kum, kireç ve mika yok yapısı ince az gözenekli, tebeirimsi.

II. Tip.

4. Env. No. Z. 96 5046 163. Kenar profili veren parça. Kenar ucunun iç tarafında çok belirgin bir hat halinde kalıp izi görülüyor. Y 1.1 cm. G: 3.3 cm. : 16 cm. Astar rengi içde 2.5 YR 4/6 dışda 2.5 YR 5/6 yapısı kalın parlak ve iyi korunmuş. Hamur rengi 7.5 YR 8/4 içinde kireç, mika, kum yok. Yapısı sert, ince, sıkı.

FORM 14

Dik kenarlı, karnı dirsekli halka kaideli derin tabak. Samaria'da bu form üç tipe ayrılmış ilk grupta kenar dışda hafif çıkıntılı profil yapar ve yine hafif iç bükey ya da dış bükey kavisle dirseğe bağlanır. İkinci grupta kenar basit bir profil ile sona erer, yine belirgin bir dirsekle dip kısma bağlanır, burada kaide yükseklikleri çok değişkendir. Üçüncü grup ise yine düz bitişlidir. Fakat burada dirsek çok belirgin değildir. (Kenyon 1957, sf. 330-332). Süsleme bazen dirseğin altında ruletle veya tondoda damga şeklinde görülür. Samaria örnekleri bunun tersini ispatlayıncaya kadar Batı örneklerinin daha önce ortaya çıktığı düşünülüyordu. Samaria'da (Kenyon 1957, sf. 332). Bu kapların M.Ö. 30'lardan önce yapılmaya başlandığı belirlenmiş ve buradaki örnekler genel olarak Augustus dönemine tarihlenmiş. Çandarlı'da form 14'ün benzerleri form 1 olarak belirlenmiş ve erken Tiberius dönemine tarihlenmiştir. (Kenyon 1957, sf. 32). Antiochia örnekleri MS. I. yy'ın ikinci çeyreğine tarihlenir. (Wadge 1948, PI IV, No. 412). Samsat'da bulunan parçalar içinde aynı tarihi verebiliriz (Zoroğlu 1986, sf. 82). Pompeide bulunan örneklerin de MS I. yy içinde kullanıldığını söyleyebiliriz. (Pucci 1977, sf. 127).

Buluntu Merkezleri; Samsat (Zoroğlu, 1986; Çiz. 5, form 14), Samaria (Kenyon 1957; fig. 79, 17, 20) Hama (Johansen 1971, fig. 39, form 13). Antiochia (Waagé 1958, PL 1, sf. 224). Ephesos (Leon 1972-75, sf. 509-510, Pergamon (Schafer 1965, Abb 11, 10-17, sf. 783, 784). Ankara (Bittel 1932, Abb II/18, sf 257, 258).

Biz Zeugmada 1996 kazı sezonunda bu forma ait 3 parça katalogladık, bunlardan bir tanesi Samaria'daki 1. tipe (14.2) bir parça ile ikinci tipe ait iki parça tespit ettik. Ancak 3 nolu parçanın kenar ucunun sivrilerek değil de düz hat oluşturarak bitmesi diğer örneklerle göre farklı bir özelliktir.

Katalog

1. Env. No. Z. 96 5058 180. Tam profil veren kırık parça. Y: 3.4 cm, G: 9 cm, Ç: 16 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6 parlak, kalın iyi korunmuş. Hamur rengi 7.5 YR 8/4 içinde kireç, mika, kum yok, yapısı, ince, sert, sıkı. Form Benz, Johansen 1971 Form 14.8b. fig. 39. Kenyon 1957, fig 79; 17, 19.

2. Env. No. Z. 96 5072 239 Kenar gövde profili veren parça Y; 2.1 cm G: 6.7 cm. Ç: 18 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6 kalın mat, yüzeyinde hafif dalgalanmalar var, astar bazı yerlerde biraz daha kalın, kenar uçları aşınmış. Form benz. Johansen 1971 Form 14.1a, fig. 79.

3. Env. No. Z. 96, 5057 222. Kenar, gövde profili veren 2 parça halinde Y: 1.8 cm, G: 56 cm. Ç: 14 cm. Astar rengi 2.5 YR 416 ince, parlak yüzeydeki tahribat küçük parçacıklar halinde dökülme ve küçük delikler halinde, dirsek kısmı aşınmış. Hamur rengi 7.5 R 7/4 içinde kireç, mika, kum yok yapısı ince, sert, sıkı. Form benz.: Kenyon 1957, fig. 79, 16.

FORM 16

Yarım küre formlu, basit düz kenarlı halka kaideli kaseler (Kenyon 1957, sf. 332) Sigillaların en erken örneklerinden sayılan bu formun prototiplerini Hellenistik dönem siyah astarlı kaplarında görebiliriz. Bu kaplar, M.Ö. II. yy. sonlarında, kırmızı astarlı kaplarla yerlerini değiştirmeye başlamıştır. (Zoroğlu 1986, sf. 82, 83). Samaria'da erken döneme verilen parçaların kaidelerinde halen hellenistik profilleri izlemek mümkündür. (Kenyon 1957, fig. 80, 3, 5).

Lapp bu formu M.Ö. 75-MS 20 tarihleri arasına yerleştirirken (Lapp, 1961, tip. 15.2A, sf. 35) Samaria da daha genel bir tarih verilerek buluntuları M.Ö. I. yy- M.S. I. yy.'lar arasına yerleştirilmiştir. (Kenyon 1957, sf. 311). M.S. I. y.y. sonlarında yapımının kesildiğini görürüz.

Buluntu Merkezleri: Samsat (Zoroğlu 1986, çizim 6/1-6, sf. 82). Hama (Johansen fig. 45, 16/1-9 sf. 115). Samaria (Kenyn, 1957, fig. 80/1-8 sf. 333). Antiochia (Waagé 1958, fig. 6, no. 164, 1-5, 7, 9) Tarsus (Goldman 1950, T1 fig. 188, 275, Bilgin, 1995 çizim 14-16, form 16) Ephesos (Mitsopoulos Leon 1991, 168/1) Athina Agorası (Robinson 1959, Profiles F7, F11) Antalya (Mitsopoulos Leon 1975, Abb. 2/2. sf. 25) Pomei, (Pucci 1977, Tav 4 res 18, sf. 25).

Biz 1996 yılı kazı sezonunda zeugmada bu forma ait 7 tane kenar parçası bulduk. Parçalar genelde çok küçük 1 tane gövde profili veren parça ele geçirdik.

Katalog

1. Env. No. Z. 96. Yüzey 486. Kenar ve gövde profili veren parça Y: 3.4 cm, G: 4.7 cm. Ç: 10 cm. Astar Rengi içde 45 YR 4/6 dışta 2.5 YR 5/6 kalın, parlak, kenar kısmının yüzeyi iç de ve dışta küçük plakalar halinde çatlamış, iyi korunmuş bir parça. Hamur rengi 7.5 Y: 7/4 içinde kireç tanecikleri var, kum ve mika yok. Yapısı ince, sert, sıkı. Form Benz; Johansen 1971 Form 16.96 fig. 45 Kenyon 1957, fig.80.4.

2. Env. No. Z. 96 5040 144. Kenar profili veren parça Y: 1.8 cm G: 2.3 cm, Ç: 12 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6 parlak ince üzerinde aşınmalar var. Hamur rengi, 2.5 YR 8/4. İçinde kireç, mika, kum yok, yapısı ince sert sıkı. Form Benz. Johansen 1971 Form 16.1, fig.45, Kenyon 1957, fig.80/2.

3. Env. No. Z. 96 5070 243. Kenar profili veren parça. Y: 1.8 cm. G: 2 cm. Ç: 14 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6. İnce parlak, kenar ucu aşınmış, hamur rengi 10 YR 8/4. İçinde kireç, mika, kum yok ince sert, sıkı. Form Benz. Johansen 1971 Form 16.12, fig. 45, Kenyon 1957, fig. 80/8.

4. Env. No. Z.96 5046 158. Kenar profili veren parça Y: 8 cm G: 1.2 cm C. 13 cm. Astar rengi içde, 2.5 YR 4/6 dışda 5 YR 43 çok aşınmış ve mat bir görünüşü var. Hamur rengi 5 YR 7/4. İçinde kireç ve mika tanecikleri var. Kum yok, yapısı ince, sert, sıkı. Form Benz. Johansen 1971, Form 16.9c, fig. 45.

5. Env. No. Z. 96 5040 157. Kenar profili veren parça Y: 2.2cm. G: 2.4 cm. Ç: 13 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6 mat ince iyi korunmuş. Hamur rengi 5 YR 8/4. İçinde kireç, mika, kum yok yapısı ince tebeşirimsi sıkı. Form Benz. Johansen 1971 Form 16.5, fig. 45.

6. Env. No. Z. 96 1 C.0001 146. Kenar profili veren parça Y: 1.4 cm. G: 2.9 cm. Ç: 12 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6 mat, çok ince kenar ucunda çok belirgin olmak üzere yüzeyde aşınmış. Hamur rengi 7.5 YR 8/4 içinde kum, kireç, mika yok, yapısı ince, tebeşirimsi ve az gözenekli. Form Benz. Johansen 1971 Form 16.5, fig. 45.

7. Env. No. Z. 96 5068 203. Kenar profili veren parça. Y: 1 cm G: 2 cm. Ç: 12 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6. İnce az parlak küçük çizikler var. Hamur rengi 7.5 YR 8/4. İçinde kireç mika, kum yok, yapısı ince sert sıkı. Form Benz. Johansen 1971 Form 16.2, fig. 45.

FORM 17

Kenarları dışı doğru uzanan, gövdesi çan veya yarım küre formlu, halka kaideli kaseler, (Kenyon 1957, sf. 334). Süsleme dip kısmında, rulet, palmet veya rozet şeklindedir. Forml 16 ile çok benzeşirler. Fakat form 17 çan şeklindeki biçimi ve daha derin ancak çanak şekli ve kaide profili ile ayırdedilebilir (Kenyon 1957, fig. 80).

Samaria'da Gabinius öncesi buluntularla ilk kez tarihlendirilen parçalar form 16'ya aittir ve form 17'de aynı döneme tarihlenen iki nolu tonozlu sarnıçta bulunmuştur. (Johansen 1971, sf. 13). Bu verilere göre Lapp her iki formu'da M.Ö. 75-25 arasına tarihlendirir. (Lapp 1961, sf. 37). Samaria'da form M.Ö. 30'lardan önceye verilir. (Kenyon 1957, sf. 31). Athina Agorasının ikinci tabakasından bulunan 673 tane bu tip kase M.S. I. yy.'ın ilk yarısına tarihlendirilmiştir. (Robinson 1959, sf. 22).

Buluntu Merkezleri

Hama (Johansen 1971, fig. 45/Form 17), Samaria (Kenyon 1957, fig. 80, 9-14), Antiochia (Waagé 1948, fig 6, no: 164), Tarsus (Goldman 1950, T1 fig 18D., Bilgin 1995 çizim 17, form 17), Athina Agorası (Robinson 1959, Profiles F6) Pompei (Pucci 1977, Tav, 2. Res. 8).

Biz Zeugmada 1996 kazı sezonunda bu forma ait bir kenar iki kaide profili ele geçirdik.

Katalog

1. Env. No. Z. 96 5075 232. Kaide profili veren parça Y: 1 cm, G: 3.5 cm. Ç: 7.5 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6 ince parlak kaidenin yere değen ve dışı çıkıntı yapan kısımları aşınmış. Hamur rengi 7.5 YR 7/4 içinde kireç, mika, kum yok, yapısı ince, sert, sıkı. Form Benz.: Kenyon 1957, fig. 80/12).

2. Env. No. Z. 96 5075. 233 kaide profili veren parça Y: 3 cm G: 2.5 cm. Ç: 7 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6 ince parlak, yer yer çizikleri var. Hamur rengi 5 YR 7/6. İçinde az mika var, kireç kum yok. Yapısı ince, sert, sıkı. Form Benz. Johansen 1971 Form 17.1, fig. 45.

FORM 20

Yarım küre formu, gövdesinin dış kısmı kabartmalı, dökme kaseler. Dip kısmı genellikle kabın biçimine uygun şekilde yuvarlanmıştır. Ya da bazen kaide düzleşmiş ve yine kabartmalı olarak yapılan halka, dip kısmı gövdeden ayıran bir çizgi haline gelmiştir. (Johansen 1971, fig. 46, sf. 119). Ortasına doğru oluşturulan bir profille ikiye ayrılan gövdenin alt kısmında çeşitli kabartma süsler bulunur bunlar çoğunlukla floral bezekler, ion kymationu ve bazen hayvan figürlerinden oluştuğu gibi, bazı örneklerde kabartmalı monogramlara rastlanmıştır. Ayrıca dip kısmı dışarıda kabartmalı (ki bunlar çoğunlukla rozet motividir) parçalar da bulunmuştur. (Johansen 1971, sf. 125-161).

Bu kapların kökleri Helenistik dönem megaral kaselerine kadar uzanır. (Johansen 1971, sf. 124). Şekil olarak megaralara göre biraz daha küçük, ince cidarlı ve yayvandır. Derin, yuvarlak tabanlı ve yan kısımları hemen hemen dik şekilde başlayan ve uzun bir dönem kullanılan bu kapların gelişimini formlarına göre izleyebiliriz; M.Ö. I. y.y.'da bu kaselerin düzleşen bir taban formuna yöneldiğini görürüz, M.S. I. yy'larda kapların giderek genişlediğini ve yan kısımlarının daha basık bir duruma geldiğini görürüz. Hama'da M.Ö. I. y.y.'da yerleştirilen yassı tabanlı örnekler görülürken, M.S. I. y.y. örneklerinde bu durum görülmez. (Johansen 1971, sf. 125). Tarsus belgelerinden hareketle (Goldman, 1950, sf. 177). Lapp bu tip eserlerinin kronolojilerine bir bakış açısı getirmiş ve Tarsus'ta M.S. I. y.y.'a ait örnekler tespit etmiştir. (Lapp 1961, sf. 66). Süsleme unsurları bu kapları tarih belirlemek için pek belirleyici olmamasına rağmen yine de bazen ip uçları vermektedir, Tarsus'daki süslemeli 305 ve 309 nolu örnekler bezeklerine göre Hellenistik Roma (M.Ö. I. y.y.'ın ortaları) gurubuna koyulmuşlardır. (Goldman 1950, sf.177). Samsatdan çıkan parçalar M.Ö. erken I. y.y.'a tarihlenirken (Zoroğlu 1986, sf. 87). Samaria (Kenyon 1957, fig. 62) örnekleride Megaralarla birlikte değerlendirilir. Antiochia da ise bu parçalar M.Ö. I. y.y. ortaları ile M.S. II. y.y. arasını kapsayan uzun bir döneme verilmişlerdir. (Waagé 1948, sf. 30).

Buluntu Merk. Hama (Johansen 1971, sf.125-161), Samaria (Kenyon 1957, fig. 62), Tarsus (Goldman 1950, sf.177, Nossa), Samsat (Zoroğlu 1986, çiz 8, 4-7), Ashdod (Gunneweg, Perlman, Yellin 1983, fig 4, Ash 639).

Biz Zeugmada 1996 sezonunda bu forma ait 1 kenar parçası 1 kabartmalı dip parçası ve 7 tane kabartmalı gövde parçası ele geçirdik. Bu gövde parçaları üzerinde büyük yapraklar, rozetler ve sarmaşık motifleri görülür.

Katalog

1. Env. No. Z. 96, 5057 220. Kenar profili 2 parça halinde yapıştırılmış. Y: 1.9 cm G: 4.6 Ç: 12 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6 yapısı pütürlü ince az parlak, Hamur rengi 7.5 YR 7/4 içinde kireç mika, kum yok yapısı ince, sert, sıkı. Form Benz. Johansen 1971 Form 20.93, fig. 46.

2. Env. No. Z. 96 5076 520. Gövde parçası, Y: 3.5 cm, G: 4.5 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6 yarı parlak, ince, içde fırça izleri var. Hamur 7.5 YR 8/4 içinde, kum, kireç ve mika yok, yapısı ince, sıkı, tebeşirimsi.

3. Env. No. Z. 96, 5069 505. Gövde profili veriyor. 2 parça halinde yapıştırılmış. Y: 6.5 cm. G: 7.5 cm. Astar rengi 2.5 Yr 4/6 ince mat ve özellikle kabartmaların üst kısmı olmak üzere aşınmış. Hamur rengi 7.5 YR 8/4. İçinde kireç mika, kum yoruk yapısı ince sert sıkı. Form Benz.: Gunneweg 1983, fig 4. Ash 369.

4. Env. No. Z. 96 5062 529. Gövde profili veren parça Y: 1.1 cm. G: 2 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6 kalın parlak iyi korunmuş. Hamur rengi 7.5 Yr 7/4 içinde kum, kireç, mika yok, yapısı ince, sert, sıkı.

5. Env. No. Z. 96 5062 528. Gövde profili veren parça. Y: 2.2 cm. G: 2.9 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6 ince az parlak. Kabartıların üstü aşınmış. Hamur rengi 7.5 YR 7/4 kum, kireç, mika, ince, tebeşirimsi, sıkı.

6. Env. No. Z. 96 5076 530. Gövde profili veriyor 2 parça halinde yapıştırılmış. Y: 3,1 cm. G: 4,3 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6, kalın parlak. İyi korunmuş, Hamur rengi, 10 YR 8/4. İçinde kum, kireç, mika yok, ince, sert, sıkı.

7. Env. No. Z.96, 5076. 515. Gövde profili veren parça. Y: 2.2 cm. G: 2.1 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/8 yapısı parlak, kalın ve iyi korunmuş. Hamur rengi 10 YR 8/4 içinde kum kireç ve mika yok. yapısı ince, sert ve sıkı.

8. Env. No. Z. 96 5076 514 Gövde parçası Y: 1.8 cm, G: 1.2 cm. Astar rengi 2.5 Yr 5/6 kalın parlak rozet yapraklarının kabartı yaptığı kısım aşınmış. Hamur rengi 10 YR 8/4 içinde kum, kireç, mika yok, yapısı ince, sert, sıkı.

9. Env. No. Z. 96 5075 531. Gövde profili veren parça Y: 2.3, G: 2.1 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6. Çok parlak ve kalın bazı yerleri aşınmış. İçinde fırça izleri var. Hamur rengi 10 YR 8/4. İçinde kum, kireç, mika yok. Yapısı, ince, sert, sıkı.

10. Env. No. Z. 96 5014/521. Kaide parçası. Y: 0.7 cm. G: 3.2. Aster rengi 2.5 YR 4/6. Mat soluk ince, içde biraz daha kalın ve fırça izleri var. Dışda daha ince ve özellikle kabartıların üstü olmak üzere aşınmış. Hamur rengi 7.5 YR 7/4 içinde kireç, kum, mika yok, yapısı ince, tebeşirimsi, sıkı.

FORM 22

Yanları dışa doğru yatık, kenarları basit profilli. Çoğu zaman perdahlı alt kısmı dirsekli, genellikle silme halka kaideli kupa kase formu. Bu form kullanımda pek rağbet görmemişlerdir. Samaria da bu forma ait 2 parça yayınlanmıştır. (Kenyon 1957, fig. 81). Hamada yine birkaç parça vardır. Form 22 form 21'den daha geç döneme tarihlenir. Samariada bu forma ait parçalardan biri için tarihlendirmeden kaçınılırken diğeri M.S. I. y.y.'ye verilir. (Kenyon 1957, sf. 312). Lapp. I. yy.'nin son çeyreği ile M.S. I. y.y.'nin ilk çeyreğine tarihlendirir.

Hama'da ise form 22a'nın Augustus döneminden başlayarak M.S. II. y.y.'ye kadar kullanıldığı belirtilir (Johansen 1971, sf. 162). Samsat'dan çıkan parçalar ise M.S. I. y.y.'nin ilk yarısını tarihlendirilir.

Buluntu Merkezleri:

Hama, (Johansen, 1971, fig. 64), Samsat (Zoroğlu, 1986, çiz. 9, For. 22) Samaria (Kenyon, 1957, fig.81).

Biz Zeugmada 1996 sezonunda bu formdan 1 adet bulduk bu bir kenar parçasıdır.

Katalog

1. Env. No. Z. 5057. 221. Kenar profili veren parça Y: 1.6 cm. G: 1.9 cm. Ç: 14 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6. ince parlak ve yer yer dökülmüş. Hamur rengi 7.5 YR 7/6. içinde kireç, mika ve kum yok, yapısı ince, sert ve sıkı.

FORM 23

Çan biçimli, konkav kenarlı halka kaideli kupalar bazen kolathos kupa olarak da adlandırılır. Form kenardan itibaren içde ve dışda çeşitli profiller yapar. Kenar gövde geçişi belirgin bir dirsekle sağlanmıştır. Bu noktadan sonra gövde konik bir formda hafif iç bükey kavisle daralarak aşağı iner dip kısımda bir dirsek daha yaparak halka kaideye bağlanır. Kaide çok yüksek değildir. Ancak biraz yüksek ve iç yüzü kademeli örnekleri de bulunur. Süsleme çoğunlukluk kenarlarda eğik rulet çizgileriyle yapılmıştır. Tondo da çoğu zaman rulet ve palmet süsleri olduğu gibi damgalı örneklerle de rastlanmıştır.

Bu formun esası metal kaplara dayanmaktadır. (Zoroğlu 1986 sf. 91). Kenar biçimi form 14'üne benzetilmektedir. Ayrıca benzerlerine Batı sigillatoları arasında da rastlanır ve form 8 olarak ele alınmıştır (Zoroğlu 1986, sf. 91) ancak bunlar form 23'e göre daha biraz daha kalın cidarlıdır ve gövde kaide bağlantısı buradaki gibi keskin bir dönüş yaparak değil, yumuşak bir dışbükey kavisle gövdeye bağlanır. (Enc. A.A. 1AV XXIII, 5). D.S.B lerde de aynı formu kenarları değişik spiral motifleriyle görebiliriz. (Hayes 1973, p. 86, 147).

Bu kaplar Hama (Johansen 1971 sf. 165). Samaria (Kenyon 1957, sf. 338). Tarsus (Goldman 1950 fig. 144) ve Antiochia (Waagé 1959, PL V No. 460) gibi merkezlerde ilk kez Augustos döneminde ortaya çıkmıştır. Samsat da ise M.S. I. y.y.'in ilk yarısından örnekler bulunmuştur. (Zoroğlu 1986, sf. 91).

Buluntu Merkezleri:

Hama (Johansen, 1971, fig. 64). Samaria (Kenyon, 1957, fig. 81/9-16).

Samsat (Zoroğlu 1986, Çizim, II, 1-6). Tarsus (Bilgin 1995, Form 23, Pergamon (Shafer 1962, Abb. 2/30), Pompei (Pucci 1977, Tav 2. res R,) Ephesos (Mitsopoulos-Leon 1991, 1/2 F sf. 509-510). Ankara (Bittel 1932, Ab II/21), Sela Petra (Horsfield 1942, fig 4), Nabatia (Harding 1946, fig 2).

Biz 1996 kazı sezonunda bu forma ait çok fazla gövde ve kenar profilleri bulduk. Fakat bunların bir kısmı çok küçük ve tahrip olmuş örneklerdir. Biz bunlardan 6 kaide 11 tane kenar profilini katoloğa aldık.

Katalog

1. Env. No.Z. 5068. 197. Kaide profili veren parça. Y: 1.5 cm. G: 4 cm. Ç: 4.5 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6 ince parlak kaide altı aşınmış. Hamur rengi 7.5 YR 7/4 içinde kireç, mika ve kum yok. Yapısı ince, sert ve sıkı.

2. Env. No. Z. 96. 5055 162. Kenar gövde profili veren parça. Y 2.9 cm. G: 4.3 cm. Ç: 12 cm. Hamur rengi 2.5 YR 4/6. Kalın parlak ön yüzde hafif dalgalanma var. Üzerinde küçük delikler ve dirseğin iç kısmında kazıma şeklinde tahribat var. Hamur rengi, 7.5 YR 8/4 içinde az mika var, kireç, kum yok, yapısı ince, gözenekli, sert. Form. Benz. Robinson 1959, M. 33, PL 62 Johansen 1971 Form 23.6, fig. 64, Goldman 1950, PI 193/412.

3. Env. No. Z. 96. 5055 235. Kenar ve gövde profili veren parça. Y: 4 cm. G: 5.1 cm. Ç: 13 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6. Kalın parlak üzerinde çark izleri var. Hamur rengi 10 YR 9/2 içinde, kireç, mika, kum yok yapısı ince, sert, sıkı. Form Benz. Johansen 1971 Fig. 46/23,12. Waage 1948, PIV 497p ve 460 arası bir örnek.

4. Env. No. Z. 96 5064. 218. Kenar gövde profili veren parça. Y: 1.8 cm. G: 2.5 cm. Ç: 13 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6 ince, az parlak dudak ucu ve çıkıntılı yerler aşınmış. Hamur rengi 7.5 YR 7/4 içinde kireç mika, kum yok, yapısı ince, sert, gözenekli.

5. Env. No. Z. 96, 5049 164. Kenar profili veren parça Y: 1 cm. G: 4.7 cm. Ç: 12 cm. Astar rengi 7.5 YR 7/4 Parlak kalın, kenar ucu aşınmış. Hamur rengi 7.5 YR 8/4 içinde kireç, mika, kum yok, yapısı ince, sert ve sıkı.

6. Env. No. Z. 96 1 C 0001 145. Kenar profili veren parça. Y: 1 cm. G: 2.3 cm. Ç: 11 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6. Parlak kalın parça üzerinde iyi korunmuş. Hamur 7.5 YR 8/4. İçinde kireç, mika, kum yok, yapısı ince, sert, sıkı. Form Benz: Johansen 1971 Form 23.6, fig. 46.

7. Env. No. Z.96, 5060. 502. Kenar profili veren parça. Y: 2.2 cm. G: 3.8 cm. Ç: 7 cm. Astar rengi 7.5 YR 8/6 kalın parlak dalgalı, kenar ucu aşınmış. Hamur rengi 7.5 YR 7/8 içinde mika, kireç kum yok yapısı ince, sert ve sıkı.

8. Env. No. Z. 96 5069 208. Kenar profili veren parça Y: 1.5 cm. G: 1.7 cm. Ç: 12 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6. Kalın parlak üzerinde çizikler ve aşınmalar var. Hamur 7.5 YR 8/4. İçinde kireç, mika, kum yok, yapısı ince, sert, sıkı. Form Benz. Johansen 1971 Form 23.6, fig. 46.

9. Env. No. Z. 96, 5043 171. Kenar profili veren parça. Y: 1.9 cm. G: 1.7 cm. Ç: 12 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6. Parlak kalın, çıkıntılı kısımları hafif aşınmış. Hamur rengi 7.5 YR 8/6 içinde kireç mika, kum yok, yapısı ince, sert ve sıkı.

10. Env. No. Z. 96 5043 166. Kenar profili veren parça. Y: 1 cm. G: 1.9 cm. Ç: 13 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6. Parlak kalın üzerinde küçük çizikler var. Hamur rengi 2.5 YR 8/4. İçinde kireç, mika, kum yok, yapısı ince, sert, sıkı.

11. Env. No. Z. 96 5070 213. Kenar profili veren parça Y: 1.7 cm. G: 2.1 cm. Ç: 10 cm. Astar rengi 10R 5/8. İnce parlak üzerinde çizikler ve aşınmalar var. Hamur 7.5 YR 7/4 içinde kireç, mika, kum yok, yapısı ince, sert, sıkı.

12. Env. No. Z. 96 5072 242. Kenar profili veren parça Y: 1.3 cm. G: 2.4 cm. Ç: 8 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6. Kalın parlak, ucu hafif silinmiş. Hamur rengi 7.5 YR 8/6. İçinde kireç mika kum yok, yapısı ince, sıkı, sert. Form Benz. Johansen 1971 Form 23. fig. 46, Waagé 1948, PI IV 437 p.

13. Env. No. Z. 96 5077 227. Kaide gövde profili veren Parça damgalı (XAPIC) yazıyor. Y: 3 cm. G: 8.1 cm. Ç: 5 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6. Parlak kalın iyi korunmuş, üzerinde çizikler ve az kopmalar var. Hamur rengi 7.5 YR 7/4 içinde kireç, mika, kum var, yapısı ince, sert, az gözenekli.

14. Env. No. Z.96, K.0001. 507. Kaide, gövde profili veren parça. Y: 2.5 cm. G: 2.2 cm. Ç: 5 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6 kalın parlak üzerinde çizikler var. Hamur rengi 10 YR 8/6 içinde kireç, kum ve mika yok, yapısı ince sert ve sıkı.

15. Env. No. Z.96, 5075. 542. Tondo parçası, üzerinde "XAPIC" ibaresi damgalı. G: 5.5 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/8 kalın parlak iyi korunmuş. Hamur rengi 7.5 YR 7/4 içinde kireç mika ve kum yok, yapısı ince, sert ve sıkı.

16. Env. No. Z.96, 5075. 234. Kaide profili veren parça. Y: 2 cm. G: 3.5 cm. : 6.5 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6 çok kalın ve parlak, iyi korunmuş, kaide kenarları aşınmış. Hamur rengi 10 YR 8/4 içinde kireç, mika ve kum yok yapısı ince sert ve sık.

17. Env. No. Z.96, 1 W.0006. 184. Kaide profili veren parça. Y: 2 cm. G: 3 cm. : 4.5 cm. Astar rengi 5 YR 7/7-6/6 arası dalgalı, ince parlak iyi korunmuş. Hamur rengi 5 YK 8/6 içinde mika, kum ve kireç yok yapısı ince, sıkı ve sert.

FORM 24

Derin çanak profili veren küçük kaseler. Dik kenarlıdırlar. Gövde kısmının ortasında belirgin dirsek yaparlar. Kenardan dirseğe bağlantı oldukça diktir. Bu kısımda çoğunlukla girintili çıkıntılı profil verildiği gibi düz inen örnekler de vardır. (Johansen 1971, sf.164) Dirsekten sonra gövde kaide bağlantısı yarım küresel şekildedir. Halka kaide dar ve yüksekçedir. Bazılarının iç kısmı konik profil verir. Samaria'da bu form kenarlarına göre iki tipe ayrılmıştır; birinci tipte kenar uçta dışa doğru hafif çıkıntı yapar, ikinci tip de ise düz basit kenar profili verir. (Kenyon 1957, sf.312)

Bu formun paralellerini Batı Sigillatalarında (Petru 1972, tav XXV) ve D.S.B'lerde de görebiliriz. (Enc. A.A. TAV. XX)

Son derece sevilen bu kap formu Samaria'da M.S. I.yy'ye tarihlenir. (Kenyon 1957, sf.312) Diğer yayınlarda ise genel olarak Augustus döneminden sonra ya M.S. I.yy'ye tarihlenir.

Buluntu Merkezleri

Samsat (Zoroğlu 1986, çiz 11, 1-9), Hama (Johansen 1971, fig. 69), Samaria (Kenyon 1957, fig 81, 17-24), Athina Agorası (Robinson 1959, sf.61), Ankara (Bittel 1932, sf.257-258), Kıbrıs (Hayes 1967, form 6, form 7b, form 8), Pompei (Pucci 1977, Tav 1, res 5), Antiochia (Waagé 1948, sf.225, fig 5), Pergamon (Schafer 1965, sf.785-786), Sela Petra (Horsfield 1942, fig 53), Nabatia (Harding 1946, fig 7, 7).

Biz Zeugma'da 1996 sezonunda bu forma ait onbir parça katologladık. Bunların beş tanesi kaide, bir tanesi sadece süslemeli bir tondo parçası ve beş tanesi de kenar profilidir. Kaide profilleri çok küçüktür ve hepsi de gövde bağlantı yerlerinden kırıktır. Bunların bir tanesinin tondosunda "XAPIC" ibaresi bulunur (F.24, 5). Ayrıca sadece tondosu korunmuş parçanın üzerinde ise bir dairenin içine rozet damga tekniği ile uygulanmıştır. Kenar profilleri ise üç tipe ayırdık, bunların ilkinde kenar uçta hafif bir çıkıntı yapar hafif eğimle çok belirgin olmayan dirseğe bağlanır (F.24, 8). İkincisinde kenar ucu dışta belirgin bir bombe yapar, dirseğe dik bağlanır, dirsek çok belirgin ve sivridir, alt kısmı yivlendirilmiştir (F.24, 8). Ayrıca

aynı biçimde fakat çok daha kalın cidarlı bir örnek daha vardır, ancak bunda dirsek altı yivlendirilmemiştir (F.24.11). Üçüncü tip düz basit kenarlıdır. Çıkıntılı dirseğe bağlantı dik ve tırtıklıdır (F.24.9.10).

Katalog

1. Env. No.Z.96, 1.W. 0006. 186. Kaide profili veren çok küçük parça. Y: 1.7 cm. G: 2 cm. Ç: 4 cm. Astar rengi 10 YR 5/8 dalgalı, bazı kısımları iyice incelmış, soluk. Hamur rengi 10 YR 8/4 içinde kireç, mika ve kum yok, yapısı ince, sıkı ve tebeşirimsi.

2. Env. No.Z.96, 5077. 228. Kaide profili veren çok küçük parça. Y: 1.8 cm. G: 2.5 cm. Ç: 4 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6 ince, parlak yüzeye eşit dağılmış, yere temas eden kısımları aşınmış. Hamur rengi; 7.5 YR 7/4 içinde, kireç, mika ve kum yok, yapısı ince, sert ve sıkı.

3. Env. No.Z.96, 5070. 245. Kaide profili veren parça. 3 parça halinde yapışmış. Y: 1.9 cm. G: 4 cm. Ç: 5.5 cm. Astar rengi 2.5 YR 5/6 mat, ince üzerinde çizikler var. Kaidenin yere değen kısımları aşınmış. Hamur rengi 7.5 YR 7/4 içinde kireç, kum ve mika yok, yapısı ince sert, sıkı.

4. Env. No.Z.96, Yüzey. 540. Tondo parçası. G: 3.7 cm. Astar rengi: 2.5 YR 4/6 parlak kalın iyi dağılmış. Hamur rengi: 7.5 YR 7/4 içinde kireç, mika ve kum yok, yapısı ince, sert ve sıkı.

5. Env. No.Z.96, 5068. 192. Kaide profili veren parça. Y: 1.2 cm. G: 3 cm. Ç: 5 cm. Astar rengi: 2.5 YR 4/6-4/8. İnce, soluk yere temas eden kısmı aşınmış. Hamur 7.5 YR 7/4 içinde kireç, mika ve kum yok, yapısı ince, sert ve sıkı.

6. Env. No.Z.96, 5064. 217. Kaide profili veren parça. Y: 1.5 cm. G: 3.4 cm. Ç: 3.5 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/8. Kalın ve parlak, yere temas eden kısımları aşınmış. Hamur rengi 7.5 YR 7/4 içinde kireç, mika ve kum yok, yapısı ince, sert ve sıkı.

7. Evn. No.Z.96, 5004. 67. Kenar profili veren parça. Y: 2.3 cm. G: 3.1 cm. Ç: 15 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6 ince silik, yer yer aşınmış. Hamur rengi 7.5 YR 7/4. içinde kireç, mika ve kum yok, yapısı ince, sıkı ve tebeşirimsi. Form Benz.: Johansen 1971 Form 24.2, fig. 69.

8. Env. No.Z.96, 5075. 238. Kenar profili veren parça. Y: 1.7 cm. G: 1 cm. Ç: 9 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6 kalın parlak iyi korunmuş. Hamur rengi 7.5 YR 7/4 içinde kireç, mika ve kum yok. Yapısı ince, sert ve sıkı. Form Benz.: Johansen 1971, fig. 69. 24.1/Waagé 1948, PL. V. 415.

9. Env. No.Z.96, 5068. 246. Kenar ve gövde profili veren parça. Y: 4.1 cm. G: 5.6 cm. Ç: 10 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6. Parlak kalın ve gevrek, yüzeye eşit dağılmamış, kısım kısım çatlamış. Hamur rengi 7.5 YR 7/6 içinde kireç, mika ve kum yok, yapısı ince, sert ve sıkı. Form Benz.: Johansen 1971 Form 24, fig. 69./Goldman 1950, sf.194, 424.

10. ~~Env. No.Z.96, 1W. 0009. 187.~~ Kenar profili veren parça Y: 3.8. G: 4.5 cm. Ç: 11 cm. Astar Rengi. 10 YR 5/6. Kalın parlak iyi korunmuş. Hamur Rengi 7.5 YR 7/4. içinde kireç ve kum yok, çok az mika tanecikleri var, yapısı ince, sert ve sıkı. Form Benz.: Johansen 1971 Form 24, fig. 69.

11. Env. No.Z.96, 5057. 229. Kenar profili veren parça Y: 3.3 cm. G: 5.5 cm. Ç: 25 cm. Astar rengi 10 YR 5/6. Parlak, kalın, iyi korunmuş, kenar ucunda aşınmış. Hamur rengi 7.5 YR 7/4 içinde, kireç, mika ve kum yok, yapısı ince, sert ve sıkı.

FORM 25-26

Form 25 Samaria (Kenyon 1957, sf.340) ve Hama (Johansen 1971, sf. 180)da uzun boyunlu, tek kulplu, alçak halka kaideli, form 26 kısa boyunlu, boyun ağız geçişi genişleyip, daralarak iç ve dış bükey profil veren testiler olarak tarif edilmiştir. Bu tanımlarda da görüldüğü gibi form 25 ve 26 sadece boyun ebatı ve ağız yapısı ile ayrılmaktadır. Form 25'in gövdeye dik inen yassı kulplarının formu geç dönem Laginoslarına benzetilmiştir. (Kenyon 1957, sf. 340). Ve yine burada bulunan Form 25'e ait parçalar M.Ö. 30'lardan önce ve MS. I. yy.'nin ilk yarısına verilmiş Form 26'ya verilen parça ise Augustus dönemine tarihlenmiştir.

Sigillatolar arasında form 25-26 en çok Kıbrısta ele geçtiği için bunlar Hayes tarafından "Kıbrıs Tipi Sigillatolar olarak isimlendirilerek incelemiştir. (Hayes, 197, sf. 72).

Biz Zeugnada 1996 yılı çalışmalarımızda form 25 ve 26 ya ait olan 2 kaide 4 Ağız parçası 2 kulp parçası ve çok sayıda gövde parçası ele geçirdik. Bunlardan profil verenleri kataloğumuza aldık.

Katalog

F.25-26

25-26a. Env. No. Z. 96 224. kaide karın profili veren parça Y: 5 cm. G: 11.2 cm. kaide Ç: 16 cm. Kabin iç kısmı astarsızdır, dış astar rengi 10 R5/6. Kalın parlak üzerinde çizikler ve oyuklar var, kaide altı aşınmış. Hamur rengi 7.5 YR 7/4 içinde kireç, mika, kum yok,yapısı ince, sert, sıkı. Form Benz.: Johansen 1971 Form 25-26-1, fig. 69.

25-26 b. Env. No. Z. 96 6. 097 183. Kadie ve karın profili veriyor. İki parça halinde yapıştırılmış. Y: 5.2 cm. 13 cm. Ç: 10 cm. Kabin iç kısmı astarsız. Dış astar rengi 10 R 5/6. Kalın parlak kaide kenarında çentik, çentik kapmalar, kaide üstünde ise çatlaklar var. Hamur rengi, 7.5 YR 7/4 içinde mika var, kireç ve kum yok, yapısı ince, sıkı, tebeşirimsi. Form Benz.: Johansen 1971 Form 25-26-2, fig. 69.

F.25

1. Env. No. Z. 96 5069 500 Ağız boyun profili veren parça Y: 5 cm. G: 7 cm. Ağız Çapı 6.5 cm (içten). Astar rengi 2.5 YR 6/8 dışda ince yarı parlak. Özellikle ağız kenarı olmak üzere çok aşınmış kabın iç kısmı sadece ağız kenarına delen yerleri astarlanmış aşağı kısımda ise sadece sürülen astarın akıntıları var. Hamur rengi 7.5 YR 7/4 içinde, mika, kireç, kum, yok. Yapısı ince, yumuşak, gözenekli.

2. Env. No. Z.96, 5046. 167. Ağız profili veren parça. Y: 1.4 cm. G: 3.4 cm. Ç: 7 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/4 mat ve çok ince, dudak ucu aşınmış. Hamur rengi: 5 YR 8/4 içinde kum ve mika yok, kireç tanecikleri var. Yapısı ince, sert ve sıkı. Form Benz.: Johansen 1971 Form 25-26.24a, fig 70.

3. Env. No. Z. 1996, 5059 168. kulp parçası Y: 1.2 cm. G: 2.8 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6 az parlak kalın daha iyi korunmuş. Hamur rengi 7.5 YR 7/4. İçinde kum, kireç, mika yok, yapısı ince, sıkı tebeşirimsi.

4. Env. No. Z. 96 5004 66. Kulp parçası Y: 2-0.9 cm. G: 2.1 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6. Az parlak ince çok fazla tahrip olmuş. Hamur rengi, 7.5 YR 7/4 içinde kum, kireç, mika, yok. Yapısı ince, sıkı, tebeşirimsi.

F.26

1. Env. No. Z. 96, K. 0001. 506. Ağız boyun profili veren parça Y: 2 cm. G: 2.9 cm. Ağız çapı 4.5 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6, yarı parlak ince üzerinde pürüzler ve dalgalanmalar var. İç kısmın sadece görülen yerleri astarlanmış. Hamur rengi 7.5 YR 7/4 içinde kum kireç mika yok, ince sıkı beşerimsi.

2. Env. No. Z.96, AP. 0002. 251. Ağız boyun profili veren parça. Y: 1.5 cm. G: 3 cm. Ç: 5 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/8, kalın parlak iyi korunmuş. Hamur rengi 7.5 YR 7/4 içinde kireç mika ve kum yok, yapısı ince sert ve sıkı. Form Benz.: Johansen 1971 Form 25-26, fig 70.

FORM 27

Kulpsuz kraterler. Yarı kapalı kaplar gurubuna girerler. Bu kapların dudak kenarları çoğu zaman profillidir. Ağızdan sonra iç bükey kavisle daralan boyun kısmı çok kısıdır ki bu özellikleri ile Hellenistik kaplardan ayrılırlar. Gövde yuvarlak biçimli ve çok geniştir. Kaplar çoğunlukla yüksek kaideler üzerine oturmuştur (Johansen 1971, fig 71).

Samariada bu kaplar M.Ö. 30'lardan önceye verilir. Yine Hamada bunlar için M.Ö. I. y.y. 'nin ikinci yarısı tarih olarak verilir (Kenyon 1957, sf.312).

Buluntu Merkezleri. Hama (Johansen, 1971, fig. 72). Samaria, (Kenyon, 1957, fig. 185, II. a.b.). Samsat (Zoroğlu, 1986, Çizim 13, form 27). Ankara (Bittel 1932, Abb II/21). Ephesos (Mitsopoulos-Leon 1991, sf. 171/33).

Biz Zeugmada 1996 sezonunda bu forma ait 5 tane kenar parçası bulduk. Bu parçalar. Küçük kenar parçalarıdır.

Katalog

1. Env. No. Z. 5068. 204. Ağız gövde profili veren parça. Y: 1.8 cm. G: 3.2 cm. Ç: 10 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6. Kalın yarı parlak dudak ucu aşınmış. Hamur rengi 5 YR 8/4 içinde kireç, mika, kum yok, yapısı ince, sıkı, sert.

2. Env. No. Z. 96 5068 205. Ağız profili veren küçük parça Y: G: Ç: Astar rengi içde 2.5 YR 5/6 dışda 2.5 YR 4/6. İnce mat çoğu yerde aşınmış. Hamur rengi 7.5 YR 7/4. İçinde, kireç, mika, kum yok, yapısı ince, sıkı, tebeşirimsi.

3. Env. No. Z. 96, 5068. 202. Ağız profili veren parça Y: 1.4 cm. G: 3.4 cm. Ç: 11 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6. Kalın parlak ve iyi korunmuş. Hamur rengi 7.5 YR 7/6. İçinde kireç, mika, kum, yok, yapısı ince, sert, sıkı.

4. Env. No. Z. 96 5068 201. Ağız profili veren parça. Y: 1.8 cm. G: 4 cm. Ç: 13 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6. İnce yarı parlak çıkıntı yapan kısımları hafif aşınmış. Hamur rengi 7.5 YR 7/4 içinde kireç, mika, kum yok, yapısı ince, sıkı tebeşirimsi.

5. Env. No. Z. 96 5058 206. Ağız profili veren küçük parça. Y: 1 cm. G: 3 cm. Ç: 10 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6. İnce yarı parlak dudak ucu silinmiş. Hamur rengi 7.5 YR 7/5 içinde kireç var, mika ve kum yok, yapısı ince, tebeşirimsi, sıkı.

DİĞER

1996 yılı Zeugma kazıları sırasında çıkan D.S.A'ların yanısıra az da olsa bu gruba ait olmayan parçalar da bulunmuştur. Ben bu bölümde profil veren ve süslemeli bir kaç parçayı inceleyip kataloga almayı uygun gördüm. Bu parçalar Seleukia ve Apameia yakalarından karışık olarak gelmişlerdir.

Bu parçalar arasında form ve biçim olarak D.S.A'lara benzeyenler (No: 1, 2, 6) olmasına karşın kapların hamur ve astar özellikleri farklılık göstermektedir. Bunlar arasında Helenistik kase formlarını hatırlatan (No.5) kaide parçası ise yine koyu parlak astarı ve tondosundaki süsleme ile dikkati çekmektedir. Apameia'daki sur temizleme çalışmaları sırasında Helenistik malzeme ile birlikte gelen bu parça bize D.S.A 2 ve 16.a formları hatırlatmaktadır. Ayrıca biçimleriyle geç Roma Atölyelerini hatırlatan ancak astar ve hamur özellikleriyle diğer Zeugma sigillatalarına benzeyen No.3 ve 4'ün benzerlerine Tarsus'da rastlanmıştır. (Goldman 1950, fig. 208) Bunların yanısıra astar ve hamur özellikleriyle diğerlerinden tamamen farklılık gösteren No. 6'nın Batı sigillataları 10. formda benzerleri bulunmuştur, bu formlar ilk Augustus döneminde ortaya çıkar ve Claudius dönemine kadar sürer. (Pucci 1986, sf.389) D.S.A'ların 14. Formuna çok yakındır onlar gibi dik kenarlı ve yüksek kaideli kaplardır ve İtalya'da çok sevilerek yaygın bir biçimde kullanılmışlardır. Buluntu merkezleri arasında Bolsena (Goudinau 1968, pl 162), Vindonissa (Tomasevic 1970, pl 14), Sibari (Daddi 1970, fig 581, p.459), Ordona (Vanderhoeven 1976, p.146), Luni (Pedrazzini 1973, p.124) ... vd. sayılabilir.

Alçak kabartma tekniğinde dikdörtgen veya eşkenar dörtgen şeklinde süslemesi olan parçalar form 20'ye süsleme ve biçim olarak yakınlık göstermektedir. Fakat çok küçük olan bu parçalar bize formları hakkında fazla fikir vermemektedir ve süsleme benzerleri de diğer yayınlarda bulunamamıştır, bu yüzden bu iki parçayı da D.S.A'lardan ayrı değerlendirmek uygun olacaktır.

Katalog

1. Env. No.Z.96, 5070. 212. Kenar profili veren parça. Y: 1.9 cm. G: 4.1 cm. Ç: 12 cm. Astar rengi 2.5 YR 5/6. Kalın parlak gevrek küçük plakalar halinde dökülmüş. Hamur rengi 7.5 YR 8/6 içinde kireç, mika, kum yok yapısı ince, sert ve sıkı. Form Benz.: Goldman 1950, fig 192. C.

2. Env. No.Z.96, 5043. 176. Kenar profili veren parça. Y: 2.4 cm. G: 1.6 cm. Ç: 14 cm. Astar rengi 2.5 YR 5/8. İnce, parlak kenar ucunda silinmiş. Hamur rengi 7.5 YR 8/4 içinde kireç, mika ve kum yok yapısı ince sert küçük gözenekleri var.

3. Env. No.Z.96, 5019. 69. Kenar profili veren parça. Y: 1.9 cm. G: 2 cm. Ç: 10 cm. Astar rengi içde 2.5 YR 5/6 dışda 2.5 YR 6/8. Hamur rengi 7.5 YR 7/4. İçinde kum, kireç ve mika yok yapısı ince sert ve sıkı.

4. Env. No.Z.96, 5062. 249. Y: 1.9 cm. G: 2.5 cm. Ç: 15 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6 ince parlak yer yer çizilme ve kopmalar var. Hamur rengi 7.5 YR 7/4 içinde mika tanecikleri var, kireç ve kum yok yapısı ince sert ve sıkı. Form Benz.: Goldman 1950, fig 208. T.

5. Env. No.Z.96, A.P. 0014. 250. Kaide ve gövde profili veren parça. Gövde üzerinde bir delik var. Y: 3.8 cm. G: 13 cm. Ç: 9.2 cm. Astar rengi 2.5 YR 5/6 parlak ince. kaide altı aşınmış. Hamur rengi 7.5 YR 7/6 içinde kireç, mika ve kum yok, yapısı ince, sert ve sıkı.

6. Env. No:Z.96, 5068. 247. Kenar profili veren parça. Y: 2 cm. G: 3.5 cm. Ç: 11.5 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/6 çok kalın ve parlak iyi korunmuş. Hamur rengi 5 YR 7/4 içinde kireç, mika ve kum yok, yapısı ince, sert ve sıkı. Form Benz.: Vanderhoeven 1976, p.146. tav VII. 284.

7. Env. No.Z.96, 5076. 512. Gövde profili veren parça G: 3.4 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/4 parlak ince kabartmaların üstü aşınmış. Hamur rengi: 7.5 YR 7/4 içinde kum, kireç ve mika yok, yapısı ince, tebeşirimsi ve sıkı.

8. Env. No.Z.96, 5076. 513. Gövde profili veren parça. G: 2 cm. Astar rengi 2.5 YR 4/4 parlak ince kabartma kenarları aşınmış. Hamur rengi: 7.5 YR 7/4. İçinde kum, kireç ve mika yok, yapısı ince, tebeşirimsi ve sıkı.

SONUÇ

Burada yaptığım araştırma sonucu ilk defa M.Ö. II. yy'nin ortalarında görülmeye başlayan Terra sigillatalarının Zeugma'da bu dönemden beri tanındığını ve kullanıldığı belirlenmiştir, bunlar çizimleri yapıp katoloğa alınan D.S.A'ların en erken örneklerinden olan Form 1, 16, 25... vb. ayrıca bunların öncüleri sayılabilecek parçaların bulunmasıyla belirgindir. Ayrıca M.Ö. I. yy. sonlarından itibaren bu kap formlarının Batı Sigillatalarında etkisiyle repertuarının arttığını ve tiplerde de değişiklikler olduğunu izlemek mümkün oldu. Özellikle form 14, 23, 24 gibi geç döneme ait örnekleri burada bulduğumuz ithal parçalarla karşılaştırarak (Fig 16, No: 1, 6...) bu etkiyi tesbit etmek mümkündür.

Başlangıcından itibaren kesintisiz olarak kullanılan bu kapların geç örnekleri de Zeugma'da yoğun olarak bulunmuştur. Ayrıca bu kapların astar ve hamur özelliklerini ve renklerini incelediğimiz zaman -küçük bir grup hariç- bunların tek bir atölyeden geldiğini söylemek mümkündür, ancak bu atölyenin Zeugma'da veya çevresinde olduğunu bize kesin olarak kanıtlayacak deliller henüz mevcut değildir. Ancak böyle büyük ve önemli bir kentte mozaik ve yontu sanatlarının yanısıra seramik atölyelerinin olması ihtimali (yöredeki toprak yapısını da göz önüne alarak) hiç de düşük değildir.

SUMMARY

In this study I have first given some information about Zeugma and its history. Then I have examined the Eastern Sigillatas that were also called “Pergamenian, Samian and Candarli Wares” in the earlier publications. In spite of this knowledge I have shortly examined ESA group largely and I have defined all the forms in this group. Because we can put most of Zeugma’s Sigillatas in this group.

The ESA from Zeugma excavations are classified according to the Samaria finds made by K. Kenyon. In the third part of this study I have given some information about Zeugma’s Sigillatas; most of these were found from, in the excavations made at Sleukia, some of them from Apamea and few pieces from the surface. All samples described in this study were collected in 1996. I have identified two colours of clay and the gloss, they have decorated by rouletting and some of them were moulded. And we found some potter stamps written “XAPIC”. I have catalogued the sigillatas, we have nineteen forms from D.S.A they are: Forms 1, 2, 3, 4, 5, 7, 9, 10, 12, 13, 14, 16, 17, 20, 22, 23,24,25,26,27. And we have examined and catalogued nine pieces which are not from D.S.A.

ES was first produced at middle of second century. B.C. forms of D.S.A like 1,16,20... etc. and the other latest typey like Forms 12, 23, 24... etc. were richly found in Zeugma. As we can see in Zeugma the earliest and the latest forms continued from Hellenistic to Roman period. When we search the clay and gloss we can say that most of them have produced in the same centre but we haven’t got enough evidences to say this centre was in Zeugma.

ÖZET

Bu çalışmada, öncelikle Zeugma ve tarihi hakkında bir ön bilgi verdim. Daha sonra eski literatürde “Pergamen, Samian ve Çandarlı tipleri” de olarak bilinen Doğu Sigillataları hakkında kısa bir araştırmadan sonra; Zeugma sigillatalarının büyük çoğunluğu bu gruba ait olduğu için D.S.A’ları etraflıca tanıtıp, formlarını tarif ettim.

~~Zeugma kazılarında bulunan D.S.A’lar K. Kenyon’un Samaria’da~~ yaptığı şekilde sınıflandırılmıştır. Çalışmanın üçüncü kısmında Zeugma Sigillataları hakkında ön bilgi verdim: Bu parçaların çoğu Seleukia yakasında yapılan kazılarda, daha küçük bir grup Apameia’dan ve birkaçı da yüzeyden bulunmuştur. Bu çalışmada kullanılan tüm malzeme 1996 yılında toplanmıştır. Kapların iki değişik renk ve tipte astar ve hamurları vardır. Bunlar üzerindeki süsleme rulet ve kalıplama yöntemi ile yapılmıştır. Ayrıca bazı parçalar üzerinde “XAPIC” damgasını da görmek mümkündür. Son olarak bu parçaları katalogladık. Burada ondokuz form tespit edildi, bunlar: Form 1,2,3,4, 5,7, 10, 12,13,14,16,17,20,22,23,24,25,26 ve 27’dir. Bunların yanısıra D.S.A’ya ait olmayan dokuz parçada ayrıca incelenip kataloga alındı.

Sonuç olarak; ilk defa M.Ö. ikinci yüzyılın ikinci yarısından itibaren üretilmeye başlayan D.S. grubundan D.S.A’ların form 1, 16, 20.. vb. gibi en erken formları ve form 12, 23, 24 gibi geç dönem kapları Zeugma da bol miktarda bulunmuştur. Burada gördüğümüz gibi Zeugma’da, erken ve geç formlar Helenistik dönemden Roma dönemine kadar devam etmiştir ve bu kapların hamur ve astar özelliklerini incelediğimiz zaman çoğunun tek bir atölyede üretildiğini söyleyebiliriz. Ancak bu atölyenin Zeugma’da olduğunu söylemek için yeterli delilimiz yoktur.

BİBLİYOGRAFYA

ABADIE-REYNA, ERGEÇ 1997: K. Abadie-Reynal, R. Ergeç-Mission de Zeugma Moyenne Valle de Le-Euprate-Anatolia Antiqua 1997, sf.349-370.

ADAK 1995: I. Adak-Arykonda Sigillataları. Yayınlanmamış Lisans Tezi. 1995 Ankara.

ADAMSCHECK 1972: B. Adamscheck-The pottery-Eastern Port Of Corinth, Leiden 1979.

BITTEL 1932: K. Bittel-Römische Keramik von Ankara. AA 1932. sf.250 vd.

AKYÜREK 1991: E. Akyürek-Smintheon Sigillataları. D.T.C.F. Lisans Tezi. Ankara 1991.

ATKINSON 1914: D. Atkinson-A hoard of Samian ware from Pompei. Journal of Roman Studies 4. 1914, sf.27-64.

BERGAMİNİ SİMONİ 1979: M. Bergamini Simoni-Terre Sigillate con bolli dal territorio di Budrio. 1979 Perugia.

BERTİ 1970: F. Berti. -Ostia 2 Le Terme del Nuotatore. Scavo dell' Ambiente 1.- 1960 Rome.

BİLGİN 1995: M. Bilgin. -Tarsus Cumhuriyet Alanı. Bilimsel Antik Yol Kurtarma Kazısında Bulunan Doğu Sigillataları- Selçuk Üniversitesi Lisans Tezi. 1995 Konya.

BIMSON 1956: M. Bimson. -The Technique of Greek Black and Terra Sigillata Red- Antiquaries Journal 36, 1956, sf.200-204.

BOON 1967: B.C. Boon. Micaceous Sigillata from Lezoux at Siclhest, Caerleon and Other Sites -Antiquaries Journal 47, 1967, sf.27-42.

BOURRIAU 1981: J. Bourriau-Pottery from the Nile Valey Befre the Arab Conquest- Cambridge, Londra 1981.

CHARLESTON 1955: P.J. Charleston. Roman Pottery- Londra 1955.

COLT 1962: H.d. Colt. -Excavations at Nessana (Auja Hafir, Palestin) vol. 1- Londra 1960.

COMFORT 1936: H. Comfort. A Preliminary Study of Late Italian Sigillata. American Journal of Archeoloji. 40. 1936, sf.68. vd.

CONZE 1903: A. Conze -Die Kleifunde aus Pergamon- Berlin 1903.

CORNEL 1980: L.A Cornel -Late Hellenistic and Early Roman Red Slippep Potery from Tell Anafa 1968-73- Colombia 1980.

CUMMONT 1917: F. Cummont -Etudes Syriennes- Paris 1917.

DADDÌ 1970: F. Daddi -Scavi al Parco del cavollo- N.S.A. III, 1970, sf. 367-400.

DARE and GREEN 1977: J. Dare ve K. Greene -African Red Slip Ware in Roman Britain- London 1977.

DECHELETTE 1904: J. Déchelette -Les vases ceramiques Ornes de la Gaule Romaine- Paris 1904.

DEGEEST-POBLOME-DE CUPEOE 1994: R. Degeest-J. Poblome-B. de Cupere. A Preliminary report on the excavations at site W. 1992. Sagalassos II. 1994, sf.125-131.

DEAMO GUÍNOVART 1973: M.D. Del Amo Guinovart La ceramica aretina de la necropolis cristiana de Tarragona Pyrence 9, 1973, sf. 15-50.

DÖRNER-NAUMAN 1939: F. Dörner-R.Nauman -Forshungen In Komagene-Berlin 1939.

DUNCAN 1930: S.C. Duncan-Corpus Palestinian Pottery (British School of Archaeology in Egypt- London 1930.

DRAGENDORF 1935: H. Dragendorf -Terra Sigillata- Bonner, J.B. 96, 1935, sf.18-155.

DRAGENDORF 1986: -Terra Sigillata- Bonner J.B. 97, 1986, sf.54-163.

EDWARDS 1975: G.R. Edwards. Corinthian Hellenistic Potery, Corinth III vol.3. 1975 Princeton.

Enc. A.A: Enciclopedia Dell'arte Antica-classicae Orientale, 1985 Roma.

FREEMAN-KENNEDY 1983: P. Freeman-D. Kennedy. Defence of the Roman and Byzantine East- Ankara 1983.

FOLSOM 1967: R. Folsom -A Handbook of Greek Pottery- London 1967.

GARBSCH 1982: J. Garbsch -Terra Sigillata- Münih 1982.

GOLDMANN 1950: H. Goldman -Excavation at Gözlü Kule, The Hellenistic and Roman Periods- Tarsus I, Princeton 1950.

GREENE 1992: K. Greene -Roman Pottery- California 1992.

GOUDINEAU 1968: C. Goudineau-La ceramique aretine lisse-l'Ecole Française de Rome a Bolsene-MEF.R. suppl. 6. 1968.

GUNNEWEG-PERLMAN, YELLIN 1983: J. Gunnewey-I. Perlman, J. Yellin - The Provenience, Typology and Cronology of Eastern Terra Sigillata- Qedem 1983, Jarusalem.

HAMMOND-SCHULLARD 1970: N.G.L. Hammond -H.H. Scullard. Clasical Dictionary. Londra 1970.

HARDING 1946: L. Harding -A Nabatean tomb at Amman- QDAP 13, 1946, sf.59-62.

HAYES 1967: J.W. Hayes -Cypriot Sigillata- Report of the Department of Antiquities Cyprus 1967, sf.65-77.

HAYES 1972: -Late Roman Pottery- London 1972.

HAYES 1973: Roman Pottery from the South Stoa at Corinth -Hesperia 42, 1973, sf.416-470.

HAYES 1977: -Early Roman Wares from the House of Dionysos- Paphos-Rei Cretariae Romanae Fautorum Acta 17-18, Colonia Augusta Kaurica 1977, sf.96-108.

HAYES 1980: -Supplement to late Roman Pottery- Londra 1980.

HAYES 1983: -The Villa Dionisos Excavations, Knossos- The Potter Annual of the British School at Athens 78, 1983, sf. 97-169.

HROUDA 1962: B. Hrouda -Tell Halaf IV- BERLIN, 1962.

HAYNES 1981: D.B. -Redford- Interim Report on the Excavations at East Karnak- 1977-78, Journal of the American Research Centre in Egypt 28, 1981, sf. 19-26.

HEBERDY 1906: R. Heberdy -Forschungen in Ephesos- Band I-1906 Viyana

HEIMBERG 1982: U. Heimberg- Die keramik des Kabirions- Berlin 1982.

HELLSTRÖM 1965: P. Hellström -Pottery of Classical and Later Date Terracota, Lamps and Glass- Labraunda II., Munich 1965.

HORSFIELD 1942: G ve A Horsfield sela Petra, The Rock, of Edom

IL'IFFE 1936: J. H. Liffe-Sigillata wares in the near East-London, 1936, sf. 315-319.

IL'IFFE 1942: -Sigillata wares in the near East II- QDAP 1942.

JONES 1971: C. Johns -Arretine and Samian Pottery- London, 1971.

JOHANNANSEN 1971: C.F. Johansen, "Les terres Sigillees Orienteles" Hama Fouilles et Resherches de la fondation; Carrlsberg, 1971.

KENYON 1957: K.M. Kenyon, Roman andiater wares-Samaria Sebaste III The Objects from Samaria By. G.W.Crowfoot, G.M. Growfoot, K.M. Keyon, 1957, Londra.

KNİPOWITSH 1929: T. Knipowitsh-Die Keramik Römischer Zeit aus Olbia in der Sammlung der Enimitage 1929 Berlin.

LAPP 1961: P. Lapp -Palestinian Ceramic Chronology: 200 B.C.E. -C.E. 70 1961-New Haven.

LIESEN 1987: B. Liesen -Die Terra Sigillata -Boreas 10, 1987, sf. 166-170.

LOESCHCKE 1912: S. Loeschcke -Sigillata- Töpfereien in Tschandarli, AM. 37, 1912, sf. 344...vd.

LUCA 1968: G. Luca- Funde und Chronologie der Baupisen- 1968 München.

MARABINI MOEVS 1973: M.T. Marabini Moevs -The Roman Thin Walled Pottery From Cosa- 1948-54- Rome 1973.

MITSOPOULOS-LEON 1975: Mitsopoulos-Leon- Athen Gefabe der Post Sigillata A. Von einem Gesunkenen schut aus dem Golf von Antalya- Germania 53, 1975.

MITSOPOULOS-LEON 1991: Mitsopoulos Leon-die basilika am staatmarkt in ephesos. Kleifunde, 1. Keramik hellenistischer und römischer Zeit (forshungen in ephesos 9, 2/2) Viyana, 1991.

MURRAY 1905: Murray -History of Ancient Pottery- Cilt 2, Londra, 1905.

PETRU 1972: S. Petru -Emonske Necropole- Lubiara 1972

PUCCI 1986: G. Pucci-Les Terre Sigillate Italiche, gelliche e orientoli, L'istrumentum demesticum d'Ercolanse Pompei-Roma, 1977.

MUNSEL 1975: Munsell Soil Charts, 1975, basımı.

NEGEV 1986: A Negev- The late Hellenistik and early Roman Pottery of Nabatean Obada- Final Peport. Qedem 22-Jerusalem 1986.

OSWALD PRYCE 1965: F. Oswald-T.D. Pryce- An Introduction to the study of Terra sigillata-Londra 1965.

PEDRAZZINI 1973: M.P.L. Pedrazzini -Scavi di Zuni II.- Roma, 1973.

POBLOME-WAELLKENS 1993: J. Poblome-M. Waelkens -Fine ware-Sagalassos I, 1993, sf. 113-170.

POBLOME-DEGEEST 1994: J. Poblome-R. Degeest- A Model of ceramik evolution the Pottery fonud at site N. sagakosos II, 1994, sf. 149-181.

POBLEME 1995: The archaeological Process of Dating Sagalassos Red Slip ware-Sagalassos III 1995, sf. 177-195.

RICE 1980: M. Rice-Pottery Analysis-New York 1980.

ROBINSON 1959: H.S. Robinson -Pottery of Roman Period Athenien Agora V., Princeton 1959.

RODZIEVIC 1976: M. Rodziewicz -La ceramique romaine tardive d'Alexandrie-Alexendrie I. Warshova 1976.

SCHINDLER-SCHEFFENEGGER 1977: M. Schindler-S. Scheffeneger -Die alatte Terra Sigillata vom Magdalensberg- 1977, Schlagenfurt.

SERDAROĞLU 1975: Ü. Senrdaroğlu-Aşağı Fırat Havzasında araştırmalar-O.D.T.Ü. Aşağı Fırat Projesi Yayınları, seri I, no. 1-Ankara, 1975.

SHAFFER 1962: J. Shafer -Hellenistische Keramik aus Pergamon- Archäologischer Anzeiger 1962, sf. 777-802.

SCHAFER 1968: -Hellenistik Keramik aus Pergamon-Berlin, 1968.

SCHLICHTMANN 1988: C.M. Schlichtmann -Die Pergamenische Sigillata-Pergamenische Forschungen 6, Berlin, 1988.

SHEPHERD 1956: A. Sheperd -Ceramics for the archaeologist- Washington, 1956.

STRONG 1966: D.E. Strong -Greek and Roman Gold and Silver Plate- Londra, 1966.

THOMPSON 1934: H.A. Thompson -Two centuries of Hellenistic Pottery- Hesperia 3-1934 sf. 311-476.

THOMPSON 1947: -The Excavation at Athenian Agora- Twelfth Season: 1947- Hesperia 17-1947, sf. 149-196.

TOMASEVIC 1970: Tomasevic -Die Keramik der XIII Legion aus Vindonissa- 1970 Brugg.

SALLER 1957: J.J. Saller -Excavations at Bethany- 1957, Jerusalem

VANDERHOEVEN 1976: M. Vanderhoeven -La terre Sigillée lisse Ordonnée V, 1976, Roma.

VIAENE-BOCQUET-DEGEEST-PROBLOME 1994: W. Viaenne A. Bocquet, R. Degeest, J. Problome-Analysis of Slip of Sagalassos ware Sagalassos II. 1994, sf. 221, 223.

WAAGE 1937: F.O. Waagé -Pottery stamps in Samian and Pergamene wares
American Journal of Archeoloji 41, 1937, sf. 115-116.

WAAGE 1948: -Ceramics and İslamic Coins-Antioch on the Orontes- Princeton 1948.

WAGNER 1975: J. Wagner, Die Römer am Euphrat Antike Welt, 6, 1975, sf. 68-82.

WAGNER 1976: -Seleukia am Fırat Zeugma- Berlin, 1976.

WINTERMEYER 1980: U. Wintermeyer -Katalog ausgewahlter Keramik und
Klein funde- Didyma, İstanbuler Mitteilungen 30, 198, sf. 122-160.

WRIGHT 1980: K.S. Wright -A Tiberian Pottery Deposit From Corinth- Hesperia
49, 1980, sf. 133-177.

ZAHN 1904: W.R. Zahn -Ergebnisse der Ausgrabungen und Untersuchungen in
den Sahren- 1895-1898, sf. 139-177.

ZAHN 1904: -Ergebnisse der Ausgrabungen und Untersuchungen in den Jahren
1895-1898- 1904 Berlin.

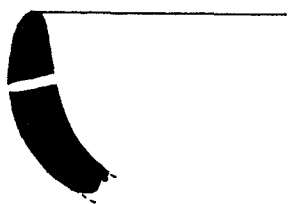
ZELLE 1990: M. Zelle -Terra Sigillata von Assos- Asia Minor Studies 2, 1990, sf.
97-137.

ZOROĞLU 1979: L. Zoroğlu -Doğu Sigillataları- 7. Türk Tarih Kongresi Bildirisi-
sf. 345, Ankara, 1979.

ZOROĞLU 1986: -Samsat'da Bulunan Doğu Sigillataları İlk Raporu- Konya, 1986.

ÇİZİMLER

1.1

1.2

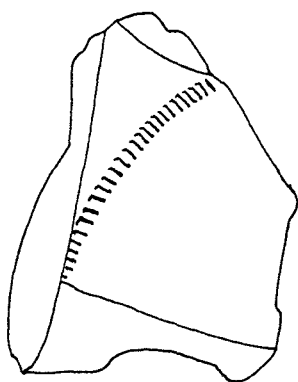
1.3

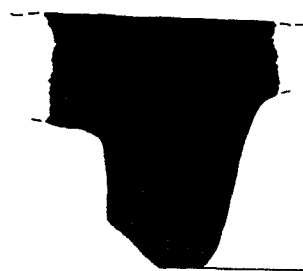
1.4

1.5a

1.6

1.5b

Fig.1 - Form 1

1.7

1.8

1.9

1.10

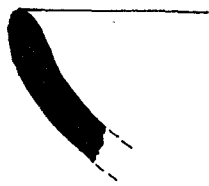

1.11

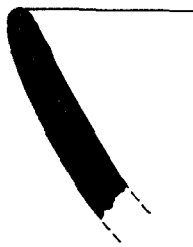

1.12

Fig.2-Form 1

2.1

2.2a

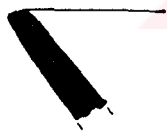
2.3

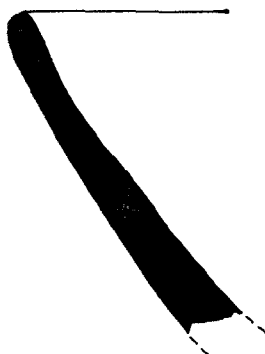
2.4

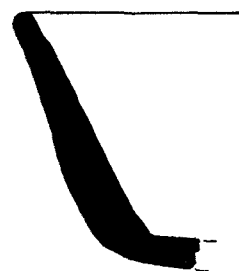
2.5

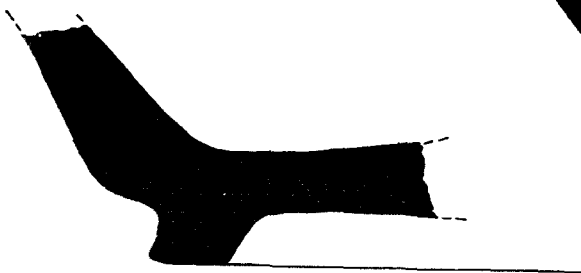
2.6

2.7

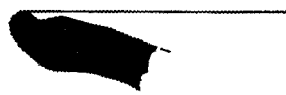

2.8

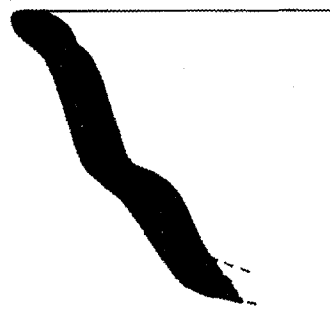

2.9

Fig.3 – Form 2

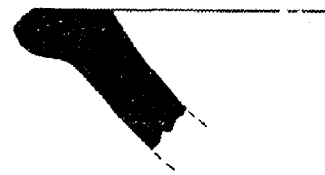
3.1

4.1

5.1

5.2

7.1

7.2

7.3

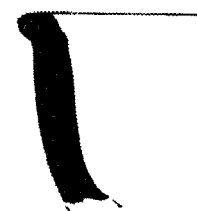
7.4

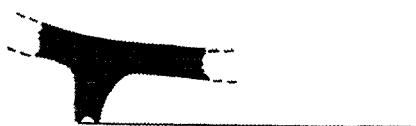
7.5

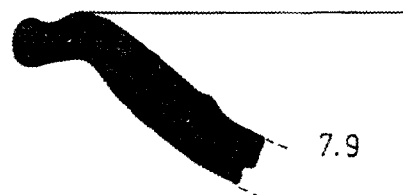
7.6

7.7

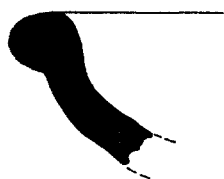

7.8

7.9

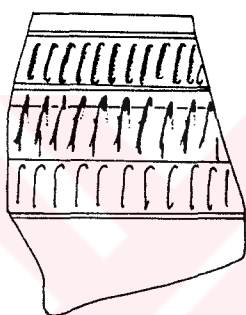
Fig.4-Form 3,4,5,7

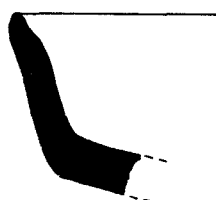
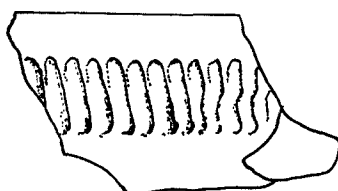
10.1

12.1

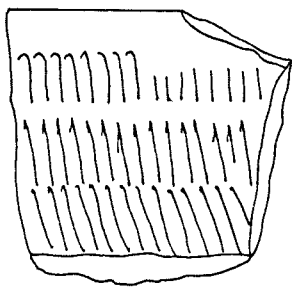

12.2

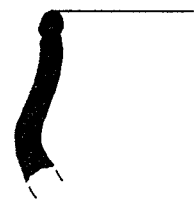
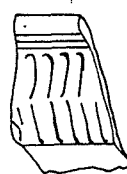
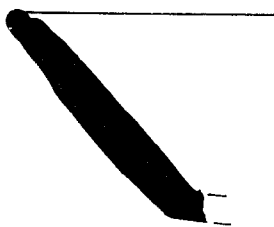

12.3

Fig.5 – Form 10,12

12.4

12.5

13.1

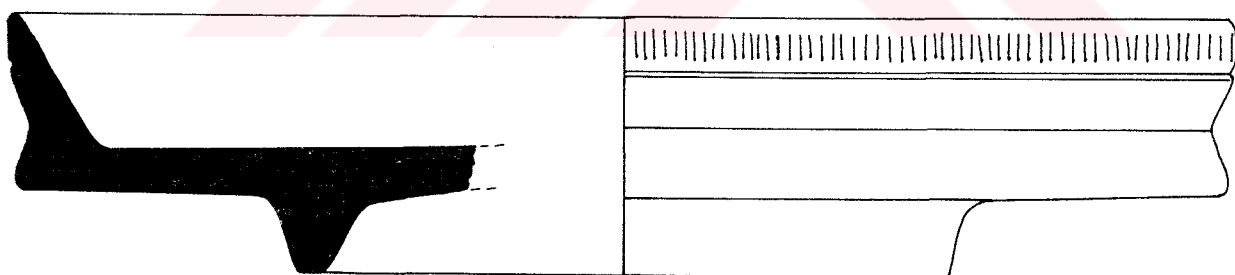
13.2

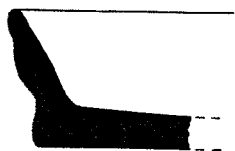
13.3

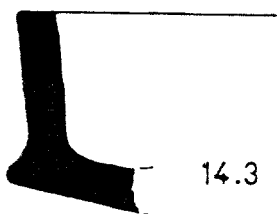
13.4

14.1

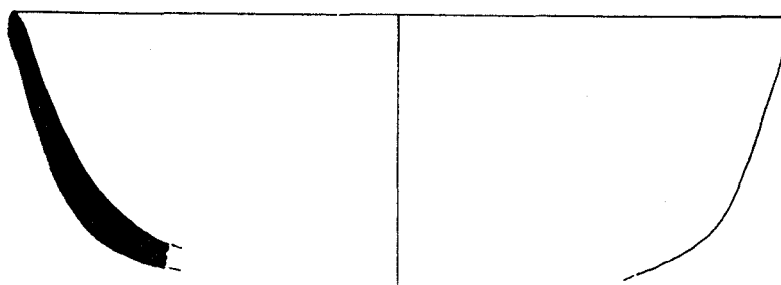

14.2

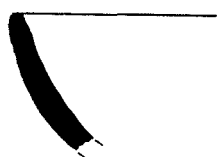

14.3

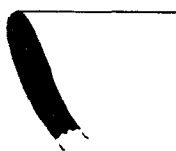
Fig.6 – Form 12,13,14

16.1

16.2

16.3

16.4

16.5

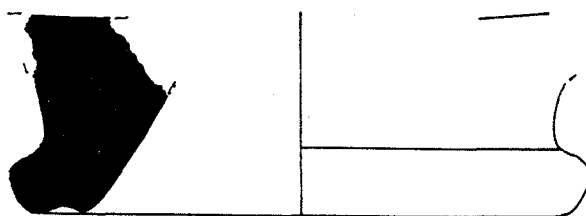
16.6

16.7

17.1

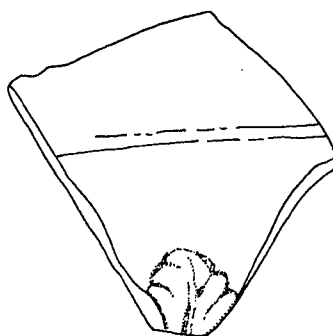

17.2

Fig.7 Form 16,17

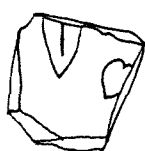
20.1

20.2

20.3

20.4

20.5

Fig.8-Form 20

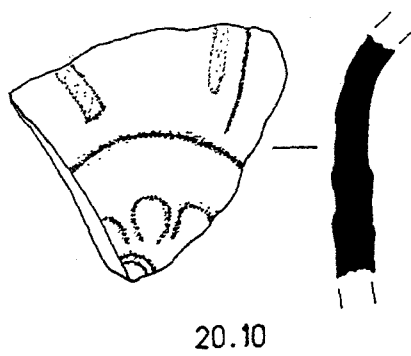
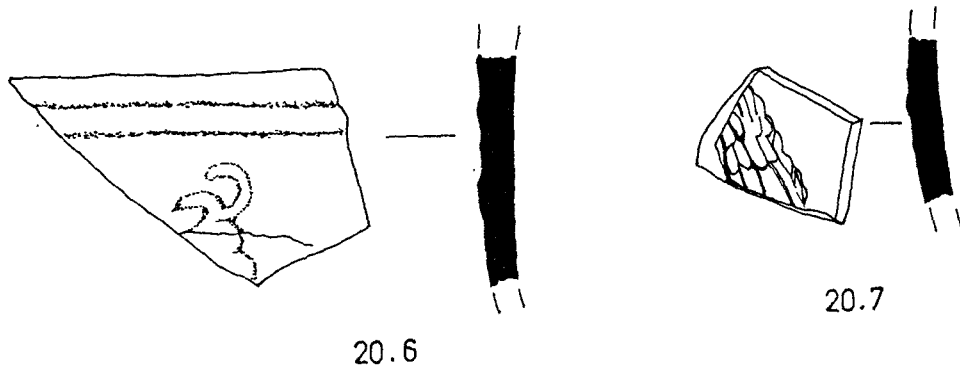
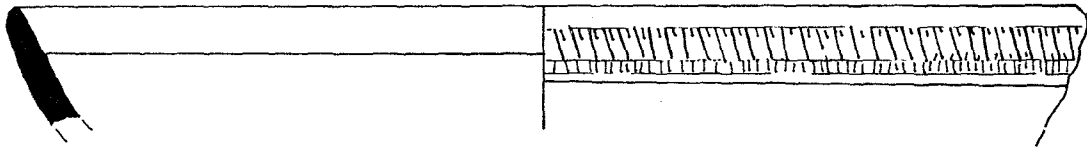
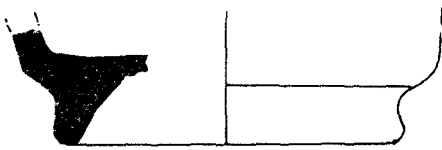

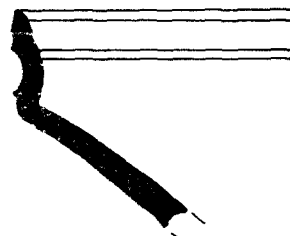
Fig.9 – Form 20

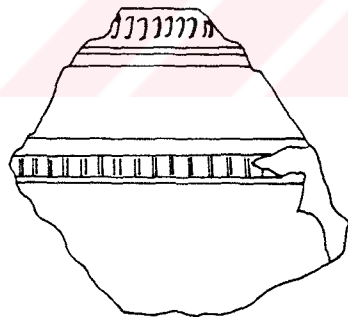
22.1

23.1

23.2

23.3

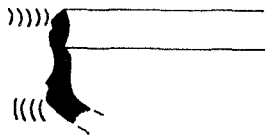

23.4

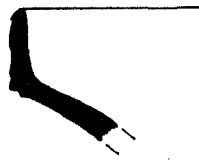

23.5

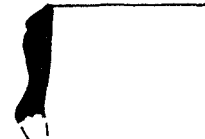
Fig.10 –Form 22,23

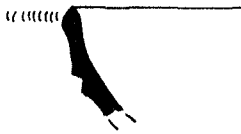
23.6

23.7

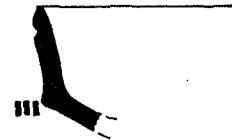
23.8

23.9

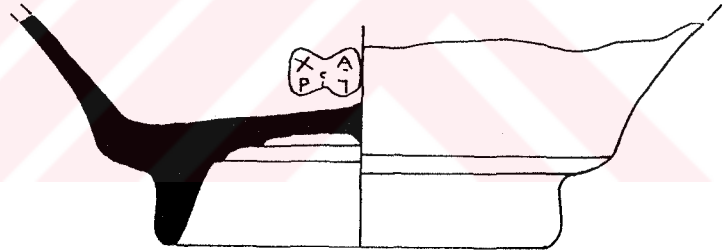
23.10

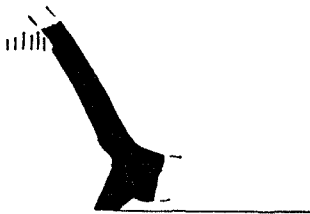
23.11

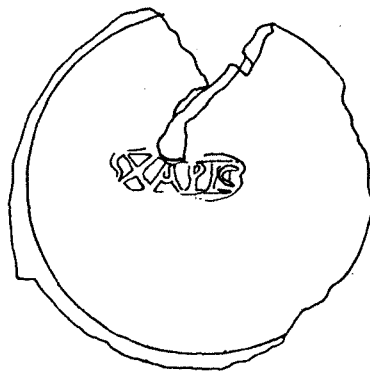
23.12

23.13

23.14

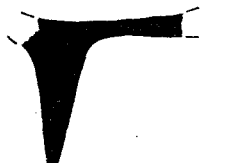
23.15

Fig.11-Form 23

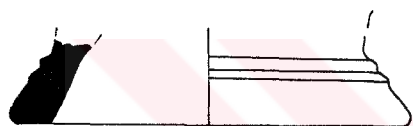
23.16

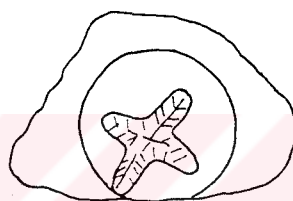
23.17

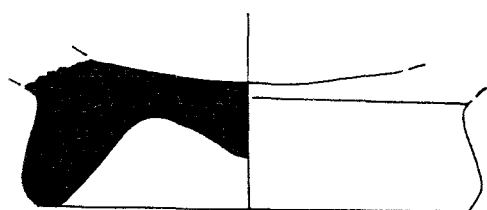
24.1

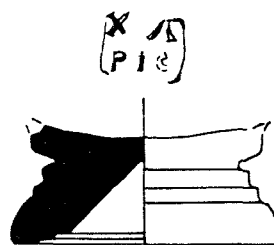
24.2

24.3

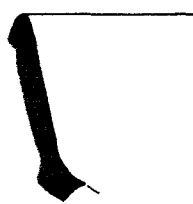
24.4

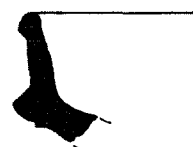
24.5

24.6

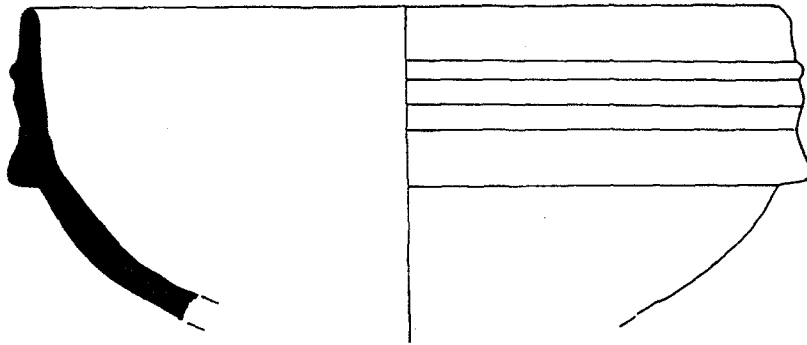

24.7

24.8

Fig.12 – Form 23,24

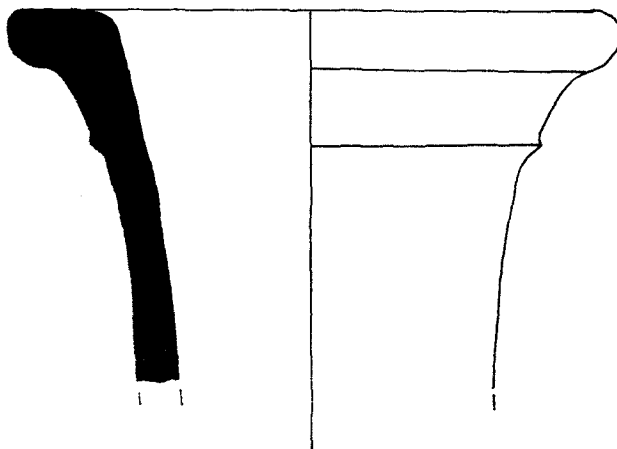
24.9

24.10

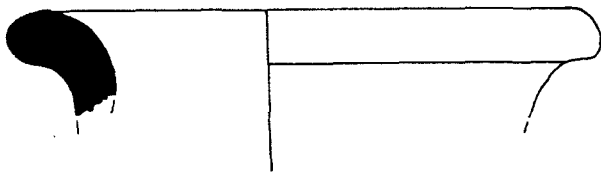

24.11

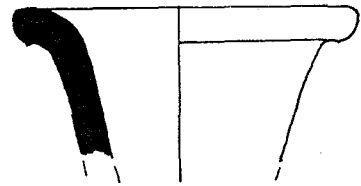

25.1

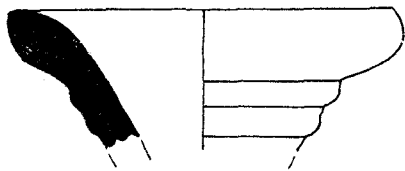
Fig.13 – Form 24,25

25.2

26.1

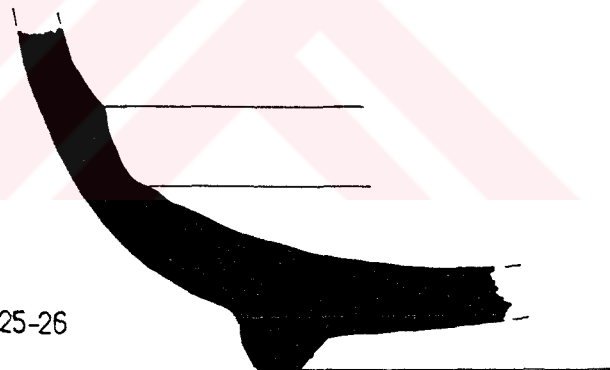
26.2

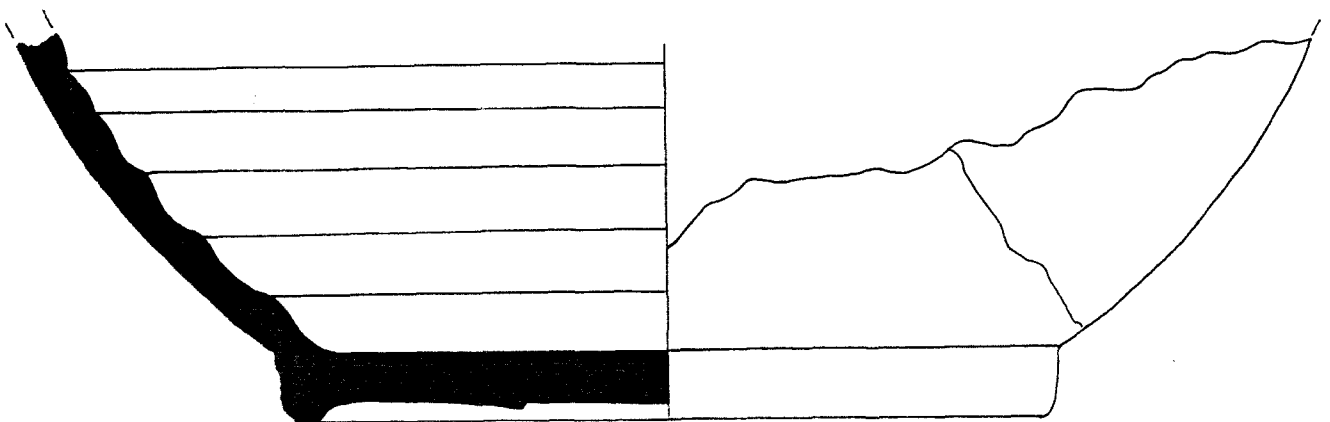
25.3

25.4

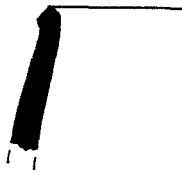

25-26

25-26

Fig.14—Form 25,26

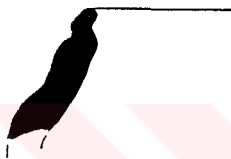
27.1

27.2

27.3

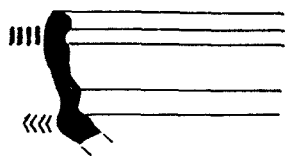

27.4

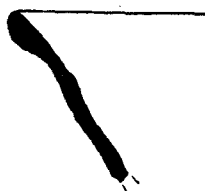

27.5

Fig.15-Form 27

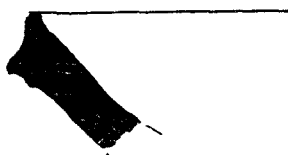
1

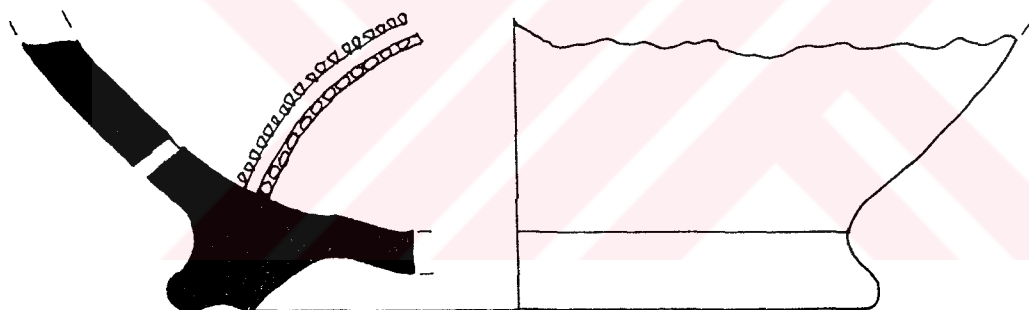
2

3

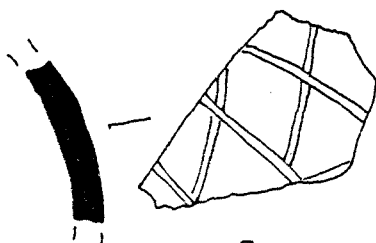
4

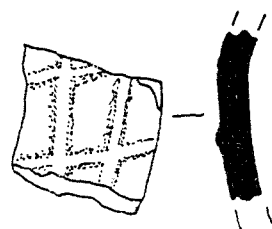
5

6

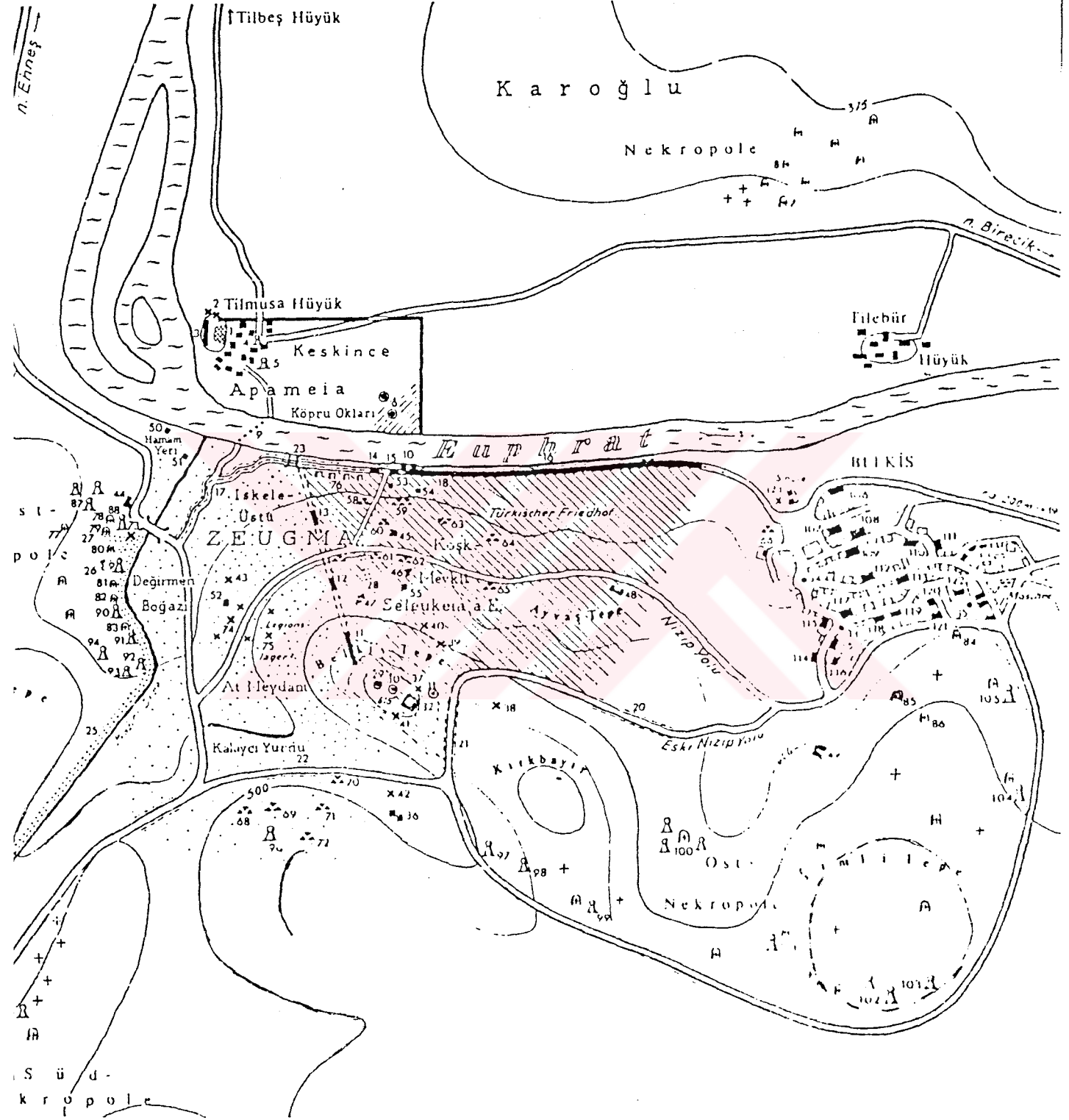

7

8

Fig.16-DİĞER

PLAN 1